

EMLÉKKÖNYV

**Bozóky Mihály Általános Iskola és
Speciális Mezőgazdasági Szakiskola**

Pilismarót, 1996.

EMLÉKKÖNYV

**Bozóky Mihály Általános Iskola és
Speciális Mezőgazdasági Szakiskola**

Pilismarót, 1996.

Kiadta: Bozóky Mihály Általános Iskola és
Speciális Mezőgazdasági Szakiskola

1996.

Szerkesztette: Fábiánné Gyimesi Livia

SPORI SPINT „V”
ESZTERGOM

EMLEKKÖNYV

" ... A tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma.... Nem termékeny lapány, hegyek, ásványok, éghajlat sat. teszik a hőzerőt, hanem az ész, mely azokat józanon használni tudja. Igazibb súly s erő az emberi aggyvelőnél nincs. Ennek több vagy kevesebb léte a nemzetek több vagy kevesebb szerencséje... "

Széchenyi István

EMLÉKKÖNYV

„Ezer éves a magyar iskola. A honfoglalás mellett, 1996-ban ezt is ünnepe-
ljük. A honfoglalással hazánk földjét nyerték el őseink, az iskoláztatással az
európai kultúrát. A magyar nép hazává alakította e tájat, beilleszkedett kör-
nyezetébe, élt, termelt, művelt, művelődött, gazdagította saját és az emberi-
ség egyetemes históriáját. Az évfordulók, ezer, vagy ezeregyszáz esztendő
emlékezete jó alkalmat adnak a visszatekintésre, a válaszok keresésére...”-
írja Báthory Zoltán.

Ez az évforduló készítetett bennünket, pilismaróti pedagógusokat is arra,
hogy megismerjük a helyi oktatás gyökereit. Kutatómunkánk során igazi
gyöngyszemeket találtunk, egy olyan tudós ember életútjával ismerkedtünk
meg, mellyel bármely település bátran büszkélkedhetne.

Ez adott indítást ahhoz, hogy iskolánk a millicentenárium évében felvegye
Bozóky Mihály nevét, hogy ez alkalomból megjelentessük életrajzát, és az
iskola történetét.

Írásos dokumentum igen kevés maradt fenn, ami az 1860-as tűzvésszel, és
az 1992-es iskolatűzzel magyarázható. Az emberek emlékezete azonban
annál frissebben őrzi - legalább a 20. századi iskola - emlékeit.

Emlékkönyvünk talán nem irodalmi érték, de mindenképpen a falu életének,
emlékezetének egy darabja.

Fogadják szeretettel:

Fabiánné Gyimesi Livia
iskolaigazgató

EMLÉKKÖNYV

Bozóky Mihály élete és munkássága

A 18. század végén Európa több országában a felvilágosodás eszméi törtek utat maguknak. Magyarországon ez a folyamat az 1770 -es években kezdődik és néhány évtized múlva a reformkor elemeivel is gazdagodva az egész magyar társadalmat átformáló átalakulásokhoz vezet.

Követői - különösen a kezdeti időszakban - minden megnyilatkozásukban, így írásaikban is nehezen tudnak kitörni a magyar nemzeti érzések kibontakozását béklyózó bécsi politikai és szellemi hatalom szorításából. A polgárosodás felé lépéseket tevő nemzeti nemesség szembekerül az elnémetesedett főnemességgel. A magyar nyelv kiművelésének vágya sokáig hadakozik a latin és német hivatalos nyelvvel, a barokk és romantikus kifejezési formákkal.

Az 1777-ben kiadott "nevelési rend", a Ratio Educationis jelentős lépés a magyar iskolarend és oktatás terén. A nevelés felvilágosult szellemét viszi az iskolába, de továbbra is az Ausztria vezette összbirodalom érdekeit szolgálja, a hangsúlyt pedig a közép és felsőoktatás szervezetére helyezi.

A népiskolai oktatás II. József idejében kerül csak előtérbe. Az alapelv az, hogy minden alattvaló tudjon írni, olvasni és számolni. Az ismeretek elsajátításában azonban a magyar nyelv ekkor sem élvez előnyöket.

Ebben az időben már nyíltan színre lépnek a - számunkra ma már klasszikus - magyar írók, költők, nyelvújítók. A kifejezésmódjukban, ízlésvilágukban meglehetősen különböző, sokszínű, de a felvilágosodás eszméit, új értékeit hazánkban megteremteni akaró és tudó nagy egyéniségek - mint Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály, Batsányi János, Kazinczy Ferenc vagy Pálóczi Horváth Ádám, akinek népies vers és énekgyűjteménye egy értékes élet remekműve, és még sokan mások - maradandó nyomot hagynak társadalmunk minden területén.

Hatásukra és árnyékukban az átlagosnál nagyobb műveltséggel rendelkező, vagy annak megszerzésére törekvő, jobbára kis és középnemes származású, vidéken élő polgárok is megjelennek. Ők a nép között élő egyházi személyek, tanítók, falusi vezetők, a modern tudományokban már jártas értelmiségiek, külhonban is megfordult kézműves szakemberek. Szerke az országban megkezdik szorgalmas, küzdelmes, a vidéket felemelni akaró, a későbbi reformokat kikövetelő, vagy azokat legalábbis támogató munkásságukat. Közéjük sorolhatjuk Bozóky Mihályt.

A Felvidéken egy kis település - Bozók - e népes család ősi lakhelye. Az idők folyamán közülük többen más vidékre költöztek, így az egyik ág a volt Esztergom

EMLÉKKÖNYV

vármegyében a Garam-menti Kicsinden telepedett le. Itt született 1755-ben Bozóky Mihály.

Iskoláit Esztergomban végzi, majd ugyanott nevelőként és segédtanítóként dolgozik. Alig múlt el 18 éves, amikor Dömös község meghívja kántortanítónak.

Jóformán még csak ismerkedik a szép fekvésű, magyar történelmi múlt értékét őrző település lakóival, amikor házasságot köt a pilismaróti Paulovics család Veronika lányával. Hamarosan Pilismarótra költöznek. A családi otthont az évek folyamán 9 gyermek népesíti be. Az időközben Pilismaróton megválasztott tanítómester itt éli le további életét, értékes, tartalmas munkásságával sokat nyújtva e közösségnek.

Egy 1824-ben keletkezett s a község előljáróságától származó bizonyítványból tudjuk, hogy "... Bozóky Mihály Úr a mi Helységünkben 1776 Esztendőben 12 Martius napján elkezdett szolgálattya, úgy mint Oskola Mester és Esztendőnként mint egy Száz Nevendék a Catholicus és Református iffiak közül eleibe járt, azokat jámborúl istenesen nevelte, a Keresztényi és Felebaráti szeretetben oktatta...."

A tanítás a mai értelemben vett rendszeres iskolai oktatással alig hasonlítható össze. A katolikus egyházi feljegyzések 1701-ben önálló iskolamester működéséről adnak hírt, a református közösség pedig már 1686-ban megszervezi az oktatást, és gyermekeikkel a század elején ugyancsak foglalkozik tanítómester, hiszen Domaniky Gergely neve 1714-ből ismert. Tudjuk azonban, hogy ekkor a református egyház az "árvaság" csendes időszakát éli, és a tanítás is a magánházakba szorul. Több évtizedes rendezetlen tanítás időszaka zárul le tehát, amikor Bozóky Mihály iskolamester elkezdi foglalkozni valamennyi maróti gyerekkel.

Arról jelenleg nincsenek pontos ismereteink, hogy a gyerekek közös oktatása kinek, vagy kiknek a segítségével meddig tartott. Az viszont tény, hogy II. József Türelmi rendeletének kihirdetése után, 1787-ben Budai György református tanító is tanít a faluban.

Bozóky ezután - mint ahogy az 1824-ben kelt levél említi- 14 éven keresztül a mai Ady Endre utcai lakásán tanítja a gyermekeket "... házbérnek jutalmazása nélkül. A tanításért pedig minden üdőben 12 Ft fizetése járt...". A jelzett 14 év a századforduló környékén jár le. További ismeretgyűjtést igényel, hogy ekkor végleg abbahagyta-e a tanítást és csak nótáriusi feladatait látta-e el. Az azonban ismert, hogy Farkas János csak 1812-ben kezd el a községben önálló kántortanítóként működni. "A 160 tanuló pedig a jegyző kis irodájában szorongott", olvashatjuk a korabeli levélből. Az új, kéttantermes iskola és tanítói lakás a mostani iskola falai között csak 1820-ban épül meg. Ennek egyik kezdeményezője és jelentős anyagi támogatója Bozóky.

EMLÉKKÖNYV

Már esztergomi diák korában érdeklődéssel olvassa az egyre gazdagodó korabeli irodalmat. Az iskolában a német és latin, majd később a francia nyelvet is megtanulja. Egyik rövid életrajzában említik, hogy hat nyelvet ismert. Így lehetősége van arra, hogy a francia és német könyveket eredetiben olvassa. Azt az irodalmat, amely a magyar felvilágosodás képviselőinek munkásságára oly nagy hatással van, az ő egyházi és világi irodalmi tevékenységének pedig egyik forrása.

Az új iránt érzékeny, azt befogadni kész tanítómestert itt Pilismaróton, illetve Dömösön egy másik forrás is táplálja.

Pilismarót - Dömös közös református lelkipásztora 1792-1797 között Kazinczy János. Több esztendei nyugat-európai tanulmányút után tér haza Magyarországra. Széles látókörű, nagy műveltségű, ugyancsak több nyelvet beszélő fiatal egyházi ember. Prédikátori hivatása, népes családjának nevelése mellett - a feljegyzések szerint - minden szabad idejét az irodalomnak, francia művek fordításának szenteli.

Elképzelhetetlen, hogy a két azonos életkorú, a hazai és európai kultúra iránt érdeklődő, valószínűleg szoros kapcsolatban álló, az átlagosnál nagyobb műveltségű ember, akár véleményük azonosságában, akár vitatkozásaikban egymásra hatással ne lennének.

Annál is inkább, mert a lelkész a gyermekek nevelésének akkori szakirodalmában a külföldi tanulmányok fordítására nagy figyelmet szán. Innen Pilismarótról "Maróth és Dömös egyesült Ekléziáról, Tekintetes Esztergom Vármegyéből" tudósítja 1794-ben a Magyar Hírmondót egy francia nevelési katekizmus lefordításáról és kiadásának tervéről.

Bozóky pedig néhány év múlva -1803-ban - La Fontaine nagy francia meseíró Faon és Hersze című meséjét, majd Wieland német költő és regényíró Téli rege című művét fordítja magyarra, s adja ki Pozsonyban.

Karácsonyi Béla 1901-ben Esztergomban megjelent Bozóky Mihály emlékezete című munkájában említi - amit később Pastinszky Miklós helytörténész és kutató megerősít-, hogy a maróti iskolamester a korabeli írók egy részével gyakori levelezésben állt. Az Országos Széchényi Könyvtár több 1800 körül írt levelét őrzi. Ugyancsak tőlük tudjuk, hogy 1860-ban egy pilismaróti tűzvész alkalmával kézirataink jelentős része megsemmisült. Nem tesz azonban egyikük sem említést arról, hogy ami megmaradt az hol lehető fel.

Bozóky a kántori feladatokat is ellátja Pilismaróton. Mindennapi munkája mellett nagy szorgalommal gyűjti a régi írott, vagy csak hallás után nemzedékről nemzedékre szálló egyházi énekeket. Ebbéli munkásságának forrásai a több mint egy évszázaddal ezelőtt megjelent, de az idők folyamán már alig hozzáférhető énekeskönyvek. Ilyen az 1651-ben kiadott Catus Catholici, az 1695-ben megjelent Cationale Catholicum és a Magyar Cationale. Rokonságában és baráti körében számos kántortanítót találunk. A velük tartott szoros kapcsolat is segíti őt ebben a munkában. Az összegyűjtött anyagot, kiegészítve több saját szerzésű és megze-

EMLÉKKÖNYV

nésített énekkel, a keresztény ünnepek, jeles események, egyházi szertartások szerint csoportosítva, 1797-ben terjedelmes énekeskönyvben adhatja ki Vácott. A kötet bővített címe: **KOTÁS ÉNEKESKÖNYV**, amelyben foglaltatik az Apostoli Hit, Reménység és Szeretet, három részekre felosztva.

Több mint 250 éneket, zsoltárt és imát tartalmaz ez a gyűjtemény. Egy-egy ének dallamára több verses szöveg is szerepel. Önmagát a címoldalon mint "a Maróti Egyházak legkisebb szolgáját és kántorát" mutatja be. A 232 oldalas kötetet lapozgatva, nem csak annak tartalmával, hanem a 200 évvel ezelőtti magyar nyelvvel, a gondolat akkori kifejezésének módjával, és a ma már alig ismeretes írásjelekkel is megismerkedhetünk. A műnek különös értéket ad az, hogy a falusi egyházi közösségekben a korábbi kiadványok már nem találhatók meg abban az időben, és a következő énekeskönyv csak 1855-ben kerül a hívek kezébe. Az énekek egy részében és az összekötőszövegben érezhető a németes, barokkos hatás, de szép számban fellelhetők a régi magyar kifejezésformák és zenei motívumok is. A könyvben közreadott énekek közül a napjainkban forgalomban lévő Hozsanna egyházi énekeskönyvben is 45 ének megtalálható. Többek között talán a legismeretesebb: "Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga ..." kezdetű.

Néhány évvel később, 1806-ban kerül ki a nyomdából ismét Vácott "A jól meghalásra serkentő Halotti Énekek" című könyve. Ez az első magyar nyelven írott halotti búcsúztató énekeket és imákat tartalmazó gyűjtemény. Értéke, hogy a nép körében az elődök búcsúztató énekét korabeli magyar nyelven őrzi meg. A maróti kántortanító érdeme pedig, hogy ezzel a művével a halotti szertartásokon felhangzott több évszázados népelemek egy jelentős részét menti meg a teljes feledéstől. A könyv a kántorok részére kottás kiegészítéssel, a hívek részére anélkül több kiadást megélt. A legutóbbi 1895-ben jelent meg.

Bozóky, több mint 25 esztendőn keresztül Pilismarót nótáriusa, azaz jegyzője is. Abban az időben a község életét a bíróból, törvénybíróból és esküdtekből álló testület irányította. A vármegye képviselete és a törvények betartásának felügyelete pedig a testület által támogatott jegyző feladata. Fontos tehát, hogy ő milyen bizalmat élvez a polgárok és a választott testület részéről. Arról, hogy mint a falu jegyzője Bozóky hogyan állta meg a helyét, Verseghy József bíró, Lik András törvénybíró és a hat esküdt 1824-ben így vélekedik: "... 1800 esztendőben magára vállalta a Nótáriusságot és a mai napig betartva, jámborúl, nem botránkoztató vagy garázda életében, hanem példásan viseli, úgy hogy őtet csak egy krajcár károsodásban sem vádolhattya...".

Eredményes közéleti munkásságának fontos eleme volt szerény egyénisége és az a természetes készség, ahogyan - ha arra szükség is volt - falubeli polgártársai egyéni gondjaiban is segítséget tudott nyújtani. Szinnyei József, egyik életrajzírója 1894-ben így jellemzi őt: "...a betegek gondozója, a szegények gyámolítója...."

EMLÉKKÖNYV

A pilismaróti iskolamester, kántortanító, egyházi énekek gyűjtője és szerzője, külföldi irodalmi művek fordítója, a falu jegyzője 1829. május 15-én 74 éves korában halt meg. Az anyakönyv tanúsága szerint néhány nappal követte feleségét, akivel 55 évet töltött boldog házasságban. Mindketten a helybeli katolikus temetőben pihennek.

Bozóky Mihály tartalmas életéről levéltári bizonyítékok, könyvei, több életrajzírója tanúskodik. Nem tartozott a korabeli, országosan elismert magyar szellemi óriások közé. A nagy társadalmi átalakulásban nem is találta meg igazán a helyét. Talán éppen azért nem, mert élete munkájának értelmét egy kis Duna menti, erdőszéli, a törökdúlás után újra népesedő, ismét megkapaszkodó közösség szolgálatában látta.

Választott környezetében kiérdemelt megbecsülését az utód nemzedékek is elismerik. Az emlékezés méltó formája, hogy Pilismarót iskolája a millicentenárium évétől, 1996 tavaszától az Ő nevét viseli.

- Márkosi Lajos -

KATÓLIKUS KOR-BÉLI K Ö T A S ÉNEKES KÖNYV,

Mellyben foglaltatik

AZ APOSTOLI HIT, REMÉNYSÉG, ÉS SZERETET,
HÁROM RÉSZEKRE FEL-OSZTATVA,

ÉS AZ EGÉSZ ESZTENDŐRE ALEKALMAZTATVA,
A' Tsiki; és Szeleptsényi nevezetű Énekes Könyveinkből, a' vála-
gott Énekek is figyelemre; 's más új Énekekkel meg-bővítve találhatók.

ELSŐ RÉSZ. AZ APOSTOLI HIT,

Melly az Évangéliumokat, 's azokban a' Hitnek Tzikkelyeit, és
szökből-való Tanúságokat; az Üllő-Ünnepeket, és az Ótári-
Szentágonk Imádságát elbirtka-adj.

MÁSODIK-RÉSZ. A' REMÉNYSÉG.

Melly az Adventi, Karácsoni, Új-Efritendő-napi, Víz-Kerefati, Böjti,
Pünkösti, Új-Mennybe-meneteli, Pünkösti, és a' Szent Három-
szent-válí Énekesek foglalja magában.

HARMADIK RÉS. A' SZERETET,

Melly a' Jesus' Nevéről, Magyarok' Nagy' Állonyáról, más dicső
Szövekei, és a' hét Köz-Napi Énekekkel telyes; mellyek-
ben egy-hány Zóltárok, Litániák, és a' Dellefi Ajtatosságok, vagy-
is Vetsereyek kapzoltatók.

B O Z Ó K I M I H Á L Y,

A' Maróti Egyháznak leg-kifőbb Szolgája, és Kántora által

M U S Z I K A - R Ó T Á K R A

alkalmaztatott.

V Á T Z O N N,

Nyomatott Maramarósi Gottlieb Antal' bejűvel, és költségével

1 7 9 7

EMLÉKKÖNYV

Bibliográfia

Pilismarót község jegyzői leveleskönyve 1823-1836.
Komárom - Esztergom Megye Levéltár

Karácsonyi Béla: Bozóky Mihály emlékezete
Esztergom, 1901.

Pastinszky Miklós: Bozóky Mihály emlékezete
Kézirat, 1986.

HOZSANNA

Teljes kottás énekeskönyv
Szent István Társulat, 1995.

Szinnyei József: Bozóky Mihály
Életrajzi Lexikon, 1894.

Bozóky Mihály: Kötés énekeskönyv
Vác, 1797.

Péterfi Ida: Egy jeles pilismaróti prédikátor
Dunakanyar Tájékoztató 1983/2.

EMLÉKKÖNYV

Pilismarót történetéből

A község történeti emlékei nagyrészt a *Római Birodalom* korából valók. Valentinianus császár uralkodása alatt szír katonaság állomásozott itt. A Kishegyen feltárt római tábor neve: *Castra ad Herculum*. A pilismaróti Duna-part mentén több római őrtorony maradványait találták meg.

Pilismarót első okirati említése a Dömösi Prépostság Alapítólevelében található, 1138-ban a prépostság birtokainak felsorolásában. IV. Béla királyunk a községet a bencés tanítórendnek adományozta. 1349-ben - a rend adatai szerint - már létezett plébánia templom. 1391-ben Zsigmond király településünket a Szent Istvánról elnevezett esztergomi prépostságnak adományozta. 1493-ban Pilismarót a pálos rend birtokába került. A rendi iratok alapján 1576-ban a pálosok már tanítottak Maróth településen. Ebben az időben zsellérek és egész telkes jobbágyok laktak a települést.

1686-ban a reformátusok anyaegyházat alkottak. Lelkészük és imaházuk volt. 1687-ben újjáépült a falu. 1697-ben a mocsarat lecsapolták, később itt - a minaret helyén - új katolikus templom épült, az építkezés 1810-ben fejeződött be. 1701-től külön iskolamester működik itt. Az 1732-es összeírás szerint 212 fő katolikus, 10 evangélikus és 131 református lelket számoltak. A Pálos-rend eltörlése után 1786-ban a helység a Vallás- és Tanulmányi Alap birtokába ment át és 1848-ig annak földesúri hatósága alá tartozott.

"Dobozi Mihálynak és hitvesének az emléke is ehhez a helyhez fűződik. A legenda szerint Dobozi Mihály Pilismaróton - más feltevések szerint Pusztamaróton - , a Duna és a pilisi- hegyek közötti ingoványos réten szúrta le feleségét, s jutott a törökök kezére. Emlékezetükre a nép 6 nyárfát ültetett el a rét közepére, ezek közül 4 "Dobozi - fák" néven máig is áll."¹

1860-ban a településen nagy tűzvész pusztított, melynek során a falu több mint fele leégett.

Pilismarót magyarlakta nagyközség. Lakóinak száma átlagosan 1800 fő, melynek mintegy kétharmad része római katolikus, egyharmad része református vallású. Ez az arány jellemző a legrégebbi feljegyzésektől napjainkig.

Pilismarót, 1990 júniusa

Bellovai Barnabás
akkori iskolaigazgató

¹ Haraszi Csilla: A pilismaróti általános iskola története, szakdolgozat, Esztergom, 1994. 9.o.

EMLÉKKÖNYV

A pilismaróti iskola történetéből

"Messzire nyúlnak vissza a magyar népoktatás gyökerei. Már a 12- 15. században fontos szerepet játszottak a nagyobb lélekszámú településeken működő plébániai iskolák, amelyek "állapotbeli kötelességeik teljesítésére" készítették fel a plebejusok gyerekeit. Ebből a középkori iskola-pedagógiai gyakorlatból nőttek ki a népiskolák a 16. században, és elterjedésükhöz a döntő lökést a reformáció küzdelmei adták meg. Nálunk mind a protestánsok, mind a katolikusok az anyanyelven tanító iskolát elsőrendű eszköznek tartották ahhoz, hogy öntudatos és hűséges híveket neveljen.

Népiskolai tankönyvek, tantervi követelmények ez idő tájt még nem léteztek. A legfontosabb tananyagot a katekizmus tartalmazta, vagyis a vallási, erkölcsi és társadalmi ismereteket. Ily módon fő tantárgynak az elemi szintű hittan számított. Ennek volt alárendelve az olvasás, aztán egy keveset az írástanítással is foglalkoztak, a tanítók, alkalomadtán pedig terítékre került a számtan is.

Kezdetben az 1560 utáni egy-két évszázadban a tanítók a településükön lakó gyerekeknek csak kis hányadát tudták maguk köré gyűjteni, mivel a családok sem a ház körül, sem a mezőn nem tudták a gyerekek munkáját nélkülözni.

A tanév hosszát, a tanulók létszámát jelentősen befolyásolta az évszázados szokás és gazdasági szükségszerűség.²

Ezek a jellemzők ebben az időben Pilismaróton is érvényesek voltak. 1576-ban, s valószínűleg már előbb is, pálos atyák foglalkoztak a tanítással. A pálos atyák Pilismarótra a "Szent Endréről címzett", Visegrád melletti monostorból látogattak ide, miután ezen falut már 1493-ban ők bírták. "XIII. Gergely pápa ugyanis Ferencz vencelle-i püspököt és pápai legátust megbízta a Pálos-rend látogatásával, ki a pálos atyákkal egyezően a rend számára új szabályokat alkotott, melyben elrendeli, hogy vásár-és ünnepnapokon a gyermekeket imádkozni tanítsák, megmagyarázva nekik a katekizmust és a hit elemeit."³ Még az 1700-ból származó feljegyzések is arról tanúskodnak, hogy Pilismaróton az istentiszteletet és az oktatást a pálos atyák végezték.

A 18. század elejére létrejön mind a katolikus, mind a református népiskolák hálózata. Az egyházi felügyeleti látogatások során részletes ellenőrzés alá vonták a népiskolát, annak tanítóját, az oktatott tananyagot, a gyerekek iskolalátogatását.

A katolikus egyházi feljegyzések 1701-ben önálló iskolamester működéséről adnak hírt. Ezt a tisztet ekkor Szokoli János tanító látta el. Ezt követően 1776-

² P. Kovács Imre, Köznevelés, 1996/12.

³ Haraszi Csilla: A pilismaróti általános iskola története, szakdolgozat, Esztergom, 1994.

EMLÉKKÖNYV

ból van adatunk, miszerint "... Bozóky Mihály 1776 Esztendőben 12 Martius napján elkezdett Szolgálatyát, Úgy mint Oskola Mester".⁴

A református közösség 1686-ban alakult meg a településen, rövidesen megszervezte az oktatást, hiszen 1714-ből Domaniky Gergely tanítómester neve már ismert. Az ellenreformáció éveiben - 1731-től II. József Türelmi Rendeletéig - királyi rendelet tiltotta meg a református iskolák működését. Ezzel a ténnyel magyarázható, hogy Bozóky Mihály foglalkozott valamennyi pilismaróti kisdíákkal 1776-tól 1787-ig. 1787-től 1948-ig mindkét felekezeti működtetett iskolát.

Az 1806-os Ratio Educationis több ponton módosította az 1777. évi Ratio egyoldalú, központi intézkedéseit, többek között *szükségesnek ismerte el minden gyerek elemi oktatását*. Az elemi oktatáshoz szükséges önálló iskolaépületekről a 18. század végén, 19. század elején még nem beszélhetünk: még ekkor is magánházaknál folyt az oktatás. Az első református iskola a mai parókia helyén épült 1790-ben. Katolikus iskola még ekkor sem volt, ezért a község katolikus lakossága a vallásalapítványi uradalomhoz fordult, kérelmezve, hogy az iskola és a tanítói lakás számára alkalmas helyet és költséget adjon. Így épült fel 1820-ban a katolikus iskola, melynek falai a mai "alsó" iskolaépület egy részét is adják.

A vallásalap feljegyzéseiből tudjuk, hogy 1828-ban a "közoktatás ügyét 1 római katolikus 2 tantermes, 2 tanerős, 1 református, 1 tantermes, 1 tanerős elemi népiskola és 1 községi gazdasági továbbképző iskola szolgálja". Az iskolák berendezése és felszerelése kifogástalan volt.

Az oktatás irányítását, ellenőrzését az iskolaszékek voltak hivatottak betölteni. Az iskolaszéket a községi képviselőtestület, valamint a városi törvényhatósági bizottság közgyűlése választotta meg. Működésük időtartama 3 év volt. Az iskolaszék élén az elnök állt. Az iskolaszék állandó felügyelete alatt álltak a tanítók.

A 19. század második felében - azon túlmenően, hogy szükségesnek tartják minden gyermek oktatását - törvényben határoztak a tankötelezettség kérdéséről, valamint az intézmények működtetésének, fenntartásának kötelezettségéről:

*"Minden szülő vagy gyám, ide értve azokat is, kiknek házában gyermekek mint mestertanítványok vagy házi szolgák tartanak, kötelesek gyermekeiket, vagy gyámoltjaikat nyilvános iskolába járatni, életidejük 6-ik évének betöltésétől egész a 12-ik, illetőleg a 15-ik év betöltéséig..."*⁵

⁴ Pilismarót község jegyzői leveleskönyve 1823-1836.

⁵ Az 1868. évi törvény a népiskolai közoktatás tárgyában

EMLÉKKÖNYV

Már ekkor a 6 osztályos népiskolát, 2-3 éves továbbképző iskola követte.

Legközelebbi forrásanyagot 1898-ból találunk, mely az iskolák helyzetén kívül feltárja a községben élők vagyoni helyzetét. Hirt ad arról, hogy a nagy szegénységet ún. "szegénységi bizonyítványok" dokumentálják.

A 20. század elejéről való az a feljegyzés, miszerint az iskola oly "szegényes anyagi helyzetű", hogy a zavartalan oktatást alig tudták biztosítani, annak ellenére, hogy az 1907. évi XXVII.t.c. az állam az iskolák törvényszerű felszerelését egyenesen megköveteli.⁶

Az iskolák magasabb szintű ellenőrzését az iskolaszék mellett a tanfelügyelőség látta el. A tanfelügyelő feladata volt a tankerület népoktatásügyének ellenőrzése, aki az iskolalátogatások alkalmával értékelte az oktatás színvonalát, az anyagi, tárgyi feltételek biztosítását. Mivel az utóbbi területeken hiányosságokat vélt felfedezni, felhívta a figyelmet a népiskola felszerelésének tökéletesítésére. (Az iskolaszék tagjairól 1911-ből vannak adataink: elnöke Kracecz Lajos plébános, jegyzője Fekete János kántortanító.)

Századunk elején a református iskolában egy, a katolikus iskolában két összevont tanulócsoportban folyt az oktatás. Az elemi népiskola most is a múlt századi szerveződésnek megfelelően működött. Az évi rendszeres oktatás után a tanulók kötelesek voltak év végén vizsgát tenni, melynek időpontját az esperes határozta meg.

Az évről-évről készült iskolaszéki jegyzőkönyvek tanúsága szerint a század elején az iskola problémái hasonlóak a mostanihoz : az intézmények fenntartása nehéz, a tárgyi feltételrendszer fejlesztése csak nagyon körültekintően, kis lépésekben történhet, a tanulói igazolatlan mulasztások száma magasabb az elfogadhatónál...

"Az általános alapműveltség emelése céljából rendkívül kívánatos lenne az alapiskoláztatás idejének felemelése. A kialakított elképzelés szerint fokozatos fejlesztéssel, 1940. szeptember 1-jétől mindenütt kötelező lesz a nyolcosztályos népiskola."⁷

Bár az elhatározás még a húszas években megszületett, törvényerőre csak 1940-ben emelkedett. Az 1940. évi törvény szerint "a népiskolának nyolc osztálya van, mely alsó és felső tagozatra bomlik....A gyermekek nyolc tanéven át mindennapi népiskolai oktatásban és nevelésben, avagy hat tanéven át mindennapi isko-

⁶Haraszi Csilla, szakdolgozat, Esztergom, 1994.

⁷1000 éves a magyar iskola, Bp.1996. 92.o.

EMLÉKKÖNYV

lai és két tanéven át mindennapi mezőgazdasági népiskolai oktatásban és nevelésben részesülnek."⁸

Pilismaróton a nyolcosztályos népiskola utóbbi változata élt ekkor. Az akkori egyházi- és iskolavezetőknek köszönhetően már '43-ban létrejött a 8 osztályos népiskola, mellyel egyidejűleg megszűnt a gazdasági továbbképző iskola. Majd később, a két egyház, illetve a két iskola együttműködésének (egybeolvadásának) eredményeként 1946-ban - még az államosítás előtt!- megszületett a 8 osztályos általános iskola.

1948-ban az államosítás gyökeres változást eredményezett a magyar oktatásban. Egységes követelményrendszert, egységes óraterveket jelentett az ország valamennyi intézménye számára. Az iskolaszékek megszűntek. Az oktatás felügyeletét az állam látta el. Így volt ez egészen a '80-as évek közepéig. 1973-ban a nehezebben tanuló diákok megsegítésére külön osztály alkult.

Az 1980/81. tanévben Dömös és Pilismarót iskoláját körzetesítették: a dömösi felső tagozatos tanulók a pilismaróti iskolában folytatják tanulmányaikat.

Az 1985. évi közoktatási törvénynek köszönhetően megindulhatott az iskolák egyéni útkeresése. Ezt a helyzetet szilárdította meg a rendszerváltás, lehetővé téve a közoktatás palettájának további színesedését; az iskolaszervezet megváltozását, felekezeti, alapítványi tanodák létrejöttét, megerősítve -az állam helyett- a fenntartó felelősségét az oktatás feltételeinek biztosításában, az intézmények működtetésében. A pártok, egyházak, szülők képviselőiből a '80-as évek végén létrejött az Iskolatanács. Ez az új szervezet nem befolyásolta az igen jól működő Szülői Munkaközösséget, mely továbbra is a szülők - nevelők kapcsolattartásának legfontosabb fóruma.

Az 1993. évi közoktatási törvény írta elő az iskolaszékek újbóli felállítását. Az iskolaszék ma nem felügyeleti szerv, hanem az iskolai élet segítője. Az iskolaszék tagjai a megalakuláskor: Gőbölös Gáborné, Pintér Zsuzsanna, dr. Hunyadi Mátyás, Engelbrecht László, Fábiánné Gyimesi Livia, elnöke: Pintér Dávid.

Az iskolában és a szülői közösségben bekövetkezett személyi változások az iskolaszék soraiban is változásokat eredményeztek. Engelbrecht László helyét Oswald Zsolt, Gőbölös Gáborné helyét dr. Beer Miklós tölti be.

Mindezek a pilismaróti iskola életét, útkereséseit is komolyan befolyásolták, változásokat eredményeztek. Az idegen nyelvek tanulásának lehetőségei ki-

⁸u.o., 100.

EMLÉKKÖNYV

bővültek (német és angol nyelv), bevezetésre került a számítástechnika és a mezőgazdasági technika. Az 1992/93. tanévben létrehoztuk a speciális mezőgazdasági szakiskolát.

Reméljük, hogy ezek a változások elősegítik tanulóink további útját, s azt, hogy munkánk nyomán értékes emberek kapcsolódhatnak be a társadalom életébe.

Fábiánné Gyimesi Livia
iskolaigazgató

Szabó Ester

EMLÉKKÖNYV

Tanítóink emlékezete

1940-ben kerültem Pilismarótra. Az 1800 lelket számláló község lakói két részben katolikusok, egy részben reformátusok voltak. Ennek megfelelően iskola is kettő volt: a katolikus két tanerős, a református egy tanerős. Az első részben osztott, az utóbbi osztatlan.

Belecsöppentem a munkába. Kántor voltam 1950-ig. Oktattam a leventéket. Megalázóan keveset fizettek érte, de vállaltam, hogy az ifjúság (mindkét vallású) között lehessenek, és hogy megkíméljem őket a durva baka-hangtól és bánásmódtól. (Esztergomból katonák jártak ki oktatni.) Vezettem a népművelést; előadásokat műsorokat, ünnepélyeket, színdarabokat rendeztem. Az ifjúságnak tánciskolát szerveztünk, a zenét magam szolgáltattam a saját pénzemem vett tangóharmonikán. A kultúrterem létesítését már 1942-ben megkezdjük.

Idekerülesemkor nagyon új volt nekem a "részben osztott" iskola, hisz Pilisszántón 9 éven át csak 3. osztályt tanítottam. Itt megkaptam a 4., 5-6. osztályt, sőt egy éven át a harmadikos lányok is nekem jutottak. Az 5-6. osztályban az egyik évben az ötödikes, a másik évben a hatodikos anyagot tanulta mindkét évfolyam. Két hétig nem tudtam mit kezdeni: tornáztam, énekeltem, játszottam velük, olvastam nekik, mert nem tudtam, hogyan induljak el. Persze aztán belejöttem, mint kiskutya az ugatásba!

A gazdasági továbbképző iskolából (ismétlő iskola) a lányok jutottak nekem. Később, 1943-ban megszerveztük a 7-8. osztályt is (ekkor megszűnt a gazdasági továbbképző iskola), s ezzel együtt a harmadik tanítói állást. Ez az állapot maradt meg 1946 őszéig, az általános iskola létrejöttéig. A katolikus iskola hatására időközben a református iskola is két tanerőssé fejlődött.

A törekvő, tovább tanulni akaró fiatalokat a szabad délutánjaimon polgári iskolai magánvizsgára készítettem elő. (Bérces József, Kládek Mária, a két Stoflitz testvért,...)

Kezeltem az iskolai könyvtárat, a levente-könyvtárat és a népművelődési könyvtárat. Mindhárom nagyon gyenge, szegényes volt. Adományokból, színdarabok bevételeiből gyarapítottam a könyvvállományt.

A háború a munkámat is megsokasította. Szemem előtt a nyomor, a szegénység, a bánat, a fájdalom enyhítése lebegett. 1942 karácsonya előtt a leventék elmentek minden fronton lévő katona családjához, és ott egy méter fát összefűrészeltek, hogy annak melegénél érezzék a családtagok a feléjük irányuló szeretet melegét. E családok gyermekeinek még könyvet és egyéb más ajándékot is juttattunk.

A felszabadulás után el kellett takarítani a romokat, gyógyítani a sebeket. A község épületekben nem szenvedett kárt. Így iskolánk sem. Belső felszerelését azonban megviselte a háború: a bútorzat rossz, kályha nem volt, a villanyvezeték letesztezték, a tüzelő hiányzott. A padokat megszőgeltük, kályhát, székeket, szekrényt szereztünk a községben gazdátlanul hányódó tárgyak közül, a villany-

EMLÉKKÖNYV

vezetékét pedig a szülők segítségével háborús front-villanydrótokból készítettük el. Szeptemberben megindult a tanítás. A tél közeledtével fogatos kocsival végigjártuk a község utcáit, gyűjtöttük a fát. Később az erdészet is segítségünkre sietett. A tanítás fennakadás nélkül, zavartalanul folyt.

Az 1938-as országhatárt visszaállították. A '38-ban felszabadult területekről jöttek át a nevelők. Sok esetben szöktek, menekültek, csak a rajtuk lévő ruhával! A Duna menti községekbe, közel az országhatárhoz osztották be őket. Hozzánk, a három tanerős iskolához nyolc pedagógus került. Otthonunk nyitott ajtóval fogadta őket, hiszen menekült magyarok, hontalan pedagógusok voltak. A magukkal hozott szabadabb szellemmel nem csak nálunk, de a megye nagy részében is irányítónak váltak, erjesztő élesztő módjára hatottak.

Az ésszerű haladásnak híve voltam én is. Amikor az általános iskolák megalkotásáról megjelent a rendelet, én is kerestem a módot a mielőbbi megvalósításra, mert többet akartam adni tanítványaimnak, s biztosítani szerettem volna a továbbtanulás feltételeit. Ehhez szükségesnek tartottam a teljes osztottság létrehozását. 1946. október elejére létrejött a megegyezés, megvalósult a teljesen osztott általános iskola. Az 1-7. osztályok alkották a katolikus iskolát, a 8. osztály a református iskolát. Mily nagy dolog volt, hogy egy októberi reggelen a mi 8. osztályos tanulóink felvonultak a református iskolába, az ő 1-7. osztályos diákjai pedig hozzánk! Ezen a napon erős és régi válaszfalon ütöttünk rést, amely később egyre tágult, s talán egyszer majd teljesen le is omlik. Mi nevelők a szakosodás útjára léptünk, s az így létrehozott katolikus - református teljesen osztott általános iskolában tanítottunk. Lehetőséget adtunk az előző évi kilépő VIII. osztályos tanulóknak (gazdasági továbbképző iskola) a visszairatkozásra, hogy általános iskolai végzettséget szerezhessenek.

Az alsó iskola folyosóján konyhát hoztunk létre a szülőkkel, ahol sütöttek - főztek a gyerekek.

1948-ban a szabadságharc emlékére szép ünnepélyt szerveztünk az ifjúsággal. A '48-as tárgyú színdarabbal II. helyezést értünk el a megyei versenyen. Májusban - madarak és fák napja alkalmából - majálist és emlékünnepélyt rendeztünk a visegrádi esperesi kerület iskoláival. Pilismarót mindkét iskolája, Dömös, Visegrád, Kisoroszi, Pilisszentlélek iskolái voltak itt. Délelőtt szentmise, koszorúzás, ünnepély, délután kivonultunk az erdőbe, ahol dalos - és sportversenyekkel zárult a nap. A jutalmakból minden iskolának jutott. Felejthetetlen szép nap volt!

Az 1948-as májusi találkozó alkalmával, s utána még néhányszor kiállítást szerveztünk az iskolában a jelzett intézmények tanulóinak rajzaiból és kézimunkáiból, valamint megmutattuk azt is, hogyan fejlődött iskolánk szemléltetőeszköz állománya az elmúlt évek alatt.

1941. és 1948. között - az iskolák államosításáig - az Egyházi Tanítók Egyesületének titkára voltam.

EMLÉKKÖNYV

1948 őszén államosították az iskolákat. Még abban az évben Dolgozók Iskoláját szerveztünk. Itt az 5-6. osztályt, majd a 7-8. osztályt is sokan elvégezték. (Így indult pl. Gerecsei Bálint, akiből orvos lett.)

1944 őszén a katolikus iskolánál lettem igazgató, majd az iskolák államosítása után 1948-ban az egyesített állami iskola igazgatásával is megbíztak. A felelősség még nagyobb lett. Igyekeztem fejleszteni, haladni. A szülők, a gyerekek, a nevelőtársak támogattak....

Munkásságom teljes meglepedést és elismerést nem tudott kiváltani. 1951-ben leváltottak az igazgatásról. Ennek ellenére helyben maradtam. Ettől kezdve szaktárgyaimnak élve dolgoztam tovább. Később 1965 után két alkalommal jutalmaztak miniszteri elismeréssel. Pénzjutalmat, feljebb sorolást előbb is kaptam. Kiváló tanár, a tanügy kiváló dolgozója nem lettem.

1973-ban elbúcsúztam, betegállományba léptem, s 1974. augusztus 16-tal 43 év szolgálati idővel nyugdíjaztak.

Esztergom, 1976. június 4.

Erős István

EMLÉKKÖNYV

1911-ben születtem, 1930-ban kaptam meg az okleveletemet. Első állomásom Máriahalom (Kírva) volt. Itt 5 évig részben osztott iskolában az I. és a II. osztályt tanítottam, 50-60 németajkú tanulót. Férjhez mentem és elköltöztem Pilisszántóra, itt csak a férjem osztályában a kislányokat tanítottam kézimunkára. 2 fiú édesanyja lettem. Innen költöztünk 1940 októberében Pilismarótra.

Szépen rendbe hozott lakással, szeretettel fogadtak. Férjem elkezdte kántori és tanítói munkáját. Az I-II. osztályt Buzás Rezső pedagógus vezette. Férjem III-VI. osztály vezetője és tanítója lett. Egy tanteremben délelőtt foglalkozott a négy osztállyal. Akkor még a háztartási gazdasági ismeretek tanítása kötelező volt. A kislányokét én tartottam meg.

Hetente egyszer a VI. osztályból kikerült gyerekeknek volt tanítás.

Ez olyan ismétlő iskola volt, ahol a fontosabb tudnivalókat ismételték s bővebben tanultak gazdasági és háztartási ismereteket. Jól felszerelt gazdasági kertje volt az iskolának. Itt fákat ültettek, ojtottak, szemeztek, konyhakertet készítettek. Ezt természetesen nevelőinkkel nyáron is gondozták.

A lányok háztartási óráit én tartottam. Főztünk, takarítottunk és sokat varrtunk, foltoztunk, kézimunkáztunk.

Egyre közeledtek a nehéz háborús évek. A férfiak nagy többsége katona lett. A nehéz mezőgazdasági munkát a nőknek kellett elvégezni. Hogy az asszonyoknak a forró nyárban ne kelljen kisebb gyermekeiket is magukkal vinni a mezőre, vagy felügyelet nélkül hagyni, azért a plébános úr segítségével nyári napközi felügyeletet szerveztünk. Innen - onnan összekéregettük az élelmet. A jó Koncz néni főzött. Jelképes fizetésért. Értelmiség asszonyai vállaltuk a gyerekek felügyeletét. Meséltünk, játszottunk a gyerekekkel. Kicsi, nagyobb jöhetett. Zsákokba szalmát töltöttünk s az egyik tanteremben a kisebbek jót aludtak. Ezt két nyáron át szerveztük a front előtt.

A második világháború szegényé tette mindnyájunkat. Három hónapig Pilismaróton orosz katonák voltak. Előttük már a német katonák megtizedelték az állatállományt és az élelmet.

Szegények lettünk, de bizakodók és összefogtunk az újjáépítéshez.

Az asszonyok meszelték, súrolták a tantermeket. Fogságból a férjem is hazajött. S elkezdtünk dolgozni. Sajnos néhányan nem tértek haza. Nehéz erről emlékezni.

Kisbabát váró asszonyoknak sikerül a Akció Katoliktól ruhácskát kapni, Esztergomból (már nem tudom milyen adományból) tejpport szereztünk, s az iskolásoknak tízórára megfőztem. Ruha segélyt is kaptunk. Ennek a kiosztása nagyon nehéz volt. A ruha kevés volt a sok rászoruló részére. Fájt, hogy nagyon soknak nem jutott.

Karácsonyra a mamákkal szaloncukrot főztem, babákat varrtam. Csak így tudtunk egymáson segíteni, hogy a gyermekek örüljenek a szép ünnepnek. Nyáron ismét szerveztünk napközit. Nagyon szerények voltak a lehetőségeink. A szülők örültek segítségünknek. 1946-ban már megpróbáltam kézimunka-tanfolyamot

EMLÉKKÖNYV

indítani. Jól elbeszélgettünk a lányokkal, asszonyokkal s szorgalmasan tanultak kötni, varrni, horgolni. Tudásukat használt ruhák felújítására, szépitésére is fel tudták használni. A tanfolyamot aztán is évről-évre indították a művelődési otthonban.

Az iskolában is tanítottam kézimunkát. 1953-ban harmadik fiam 5 éves lett, s már volt óvoda Pilismaróton. Pedagógus hiány volt, így elkezdtem ismét tanítani az I. osztályban. Bizony a pedagógus munkám egész embert követelt. Az osztály létszáma 25-35 volt, ez nem magas létszám. De akkor nem volt kisegítő osztály, nem járt logopédus, az óvodai foglalkozás sem iskola előkészítő volt. Mire egyik-másik kicsi rosszul öltözött Basaharcból gyalog vagy a kert aljáról megérkezett éhesen, kék-zölden nem tudott figyelni. Túlkoros mindig növelte az osztály létszámát. A gyerekek nagy része azért nagyon értelmes volt. Az új tanterv bevezetésekor végzett felmérésen I. osztályos tanulóim 94 %-ot értek el számtanból. Csak I pesti iskola érte el ezt a legmagasabb százalékot. Olvasásból, nyelvtanból a második csoportba kerültünk. Akkor ez szép eredmény volt. Karácsonykor, anyák napján sok kis színdarabot, énekes-tornás játékokat rendeztem, amelyben minden tanulóm szerepelt. A szülők is sokat foglalkoztak a legtöbb gyermekkel. Utasításaimat megtartották. Szerettek és tiszteltek, s erre neveltek gyerekeiket is. Nagyon szerettem kis tanítványaimat, boldog voltam amikor az első szót elolvasták, és akkor, mikor későbbi tanulmányaikat jól végezték és az életben is megállják a helyüket.

Pedagógiai munkámnak ez a napsugaras oldala. A másikat letöröltem. Senki iránt nincs a szívemben harag. Emberek voltak ők is, s a rendszer rákényszerítette őket arra, hogy megsebezzenek a dolgozó embertársaikat. Legyen szabad írásomat egy Arany János versrészlettel befejezni:

" Ha egy úri lócsiszárral
Találkoztam, bevert sárral
Nem pöröltem -
Félre álltam, letöröltem.

Hisz az útfélen itt - ott,
Egy kis virág nekem nyílott.
Azt leszedve,
Mégvolt szívem minden kedve."

*Erős Istvánné
nyugdíjas pedagógus*

EMLÉKKÖNYV

1947 nyarán érkeztem az akkori Csehszlovákiából illegálisan az Ipoly folyón át Magyarországra. Mivel szüleim és jómagam is állástalan magyar pedagógusok voltunk, úgy határoztam, hamarabb átjövök, nem várva meg a kitelepítést.

Azonnal jelentkeztem Budapesten a Művelődési Minisztériumban, kérve az elhelyezésemet Esztergom környékére. Itt számba vettek, mint "menekült pedagógust", és így kerültem Pilismarótra, ideiglenesen kinevezve.

Az akkori nevelők: Erős István és a Virág házaspár, valamint a Rózsár házaspár és Berkes Ferenc - ők szintén a Felvidékről jöttek. Ugyancsak ennek a tanévnek a kezdetén került ide Peőcz László és Mészáros József, akik akkor jöttek meg az orosz hadifogságból.

Menet közben a Rózsár házaspár Esztergomban helyezkedett el, így a két állást meghirdette az egyház. Négyen pályáztunk rá: Mészáros József, Berkes Ferenc, Urbán Klára és én. Az akkori iskolaszék Berkes Ferencet és Urbán Klárát nevezte ki.

Kezdetben a 8. osztályban tanítottam több tantárgyat, és 5-7. osztályban német nyelvet.

Az államosítás idején mindannyiunkat "véglegesítettek". Én továbbra is a felső tagozatban tanítottam matematikát és háztartástant. A német nyelvet felváltotta az orosz, amit Peőcz László tanított. Háztartástan órákon a lányokkal sütötünk - főztünk, varrtunk, a fiúk pedig az iskola gyakorlóföldjén tanulták a mezőgazdasági ismereteket.

1951-ben kerültem le az alsó tagozatba tanítani, s egészen 1979-ig, a nyugdíjazásomig dolgoztam ott.

Férjemmel -Mészáros Józseffel- sok kulturális műsort szerveztünk. Népszínműveket tanítottunk be közösen, én népi táncot is tanítottam a felnőtt fiataloknak. Nagy volt a községben ekkor az ezirányú érdeklődés, hiszen a TV még nem volt elterjedőben, a videót talán még ki sem találták... Ezt a kulturális munkát társadalmi munkaként végeztük.

1947-től 1951-ig Erős István vezette az iskolát, utána Mészáros József, de csak egy évig, mivel járási szakfelügyelői kinevezést kapott matematika - fizika szakra; a szakfelügyeletet nyugdíjazásáig látta el. (Három napot tanított, három napot felügyelt.)

Peőcz József vette át ekkor az igazgatást, majd nyugdíjazása után Varga József került a helyére.

A '48-ban kialakult stabil nevelői gárda megmaradt, időközben csak Urbán Klára került el. Közben egy-két évig váltották egymást a nevelők, mígnem kiegészült a tantestület az alábbi - ugyancsak törzstag pedagógusokká váló - kollégákkal: Szabó Olgával, Erős Istvánnéval, Pintér Andrással, Ördög Istvánnéval, Lik Sándornéval és Novákné Kládek Máriával.

Tanítottunk olyan diákokat is, akik jelentkeztek szakérettségire, és utólag végezték el a 7-8. osztály anyagát, egy év alatt.

EMLÉKKÖNYV

Az Esztergomi Tanítóképzőből évente kaptunk az alsó tagozatba "gyakorlóst", akit az elvégzett munkája alapján értékelnünk kellett.

Elég sok tanulónk megszerezte az érettségét, és többen elvégezték az egyetemet, főiskolát is. Több mérnök, orvos, pedagógus van a volt tanítványaink között.

Ez az eredmény a nevelői közösség sikerének is tekinthető.

*Mészáros Józsefné
nyugdíjas pedagógus*

A "nagy csapat" tagja voltam

Olyan rendkívüli tanári kar tanított Pilismaróton 1946-tól, akik méltán megérdemlik ezt a jelzőt. Név szerint: Erős István, Erős Istvánné, Virág Jenő, Virág Jenőné, Mészáros József, Mészáros Józsefné, Peőcz László, Berkes Ferenc, Szabó Olga és Pintér András.

Pedagógiai "megfertőződésem" diák koromból származik, hiszen kiváló tanítóim voltak. Mindegyikük külön - külön kiváló pedagógus és kiváló ember. Egy - egy tulajdonságuk miatt példaképeimmé váltak: Pista bácsi magyar nyelv szeretete, rendszeressége, következetessége, Jenő bácsi könyv szeretete, embersége, Jóska bácsi matematika tudása, segítő szándéka, Laci bácsi igazságossága, Pintér Bandi "lezsersége", Feri bácsi technikai tudása miatt vált példaképeimmé. Én is olyan jó nevelő akartam lenni, mint Ők.

Szerettem a szülőfalumat, az itt élő embereket és legfőképpen a gyerekeket. Ezért kezdettől fogva tanító néni akartam lenni.

A II. világháború borzalmai után mindenki fellelegzett, felszabadult, megindult az élet a földeken, a gyárakban. Volt kereseti lehetőség, fejlődésnek indult az ország, a falu is. Az iskolába is új nevelők jöttek, és 1946/47-től kialakult egy olyan nevelőtestület, amely meghatározója lett a falu életének. (Hiszen a pedagógus részt vett akkor is, ma is a falu életében, a fontos vagy kevésbé fontos eseményeken, döntésekben.)

A nyolcadik osztályosok továbbtanulása az év nagy feladatai közé tartozott. Szerették volna tanítóink, ha mindenki tovább tanul, tovább gyarapítja tudását. Szeretném a mai fiatalokba "beletölteni" azt a kíváncsiságot, tanulni vágyást, amit akkor éreztünk. Megismerkedtünk a kultúrával, technikával, sporttal. Szerettük volna felfalni az egész világot! Minden versenyen résztvettünk: sport-, tánc- és tanulmányi versenyeken egyaránt. Osztályfőnökünk Mészáros tanító bácsi nagy gondgal, szeretettel irányított bennünket a legmegfelelőbb "felsőbb" iskolába.

EMLÉKKÖNYV

Az Esztergomi Tanítóképző elvégzése után Keszthőlcire kerültem. Három évi távollét után a Dorog Járási Művelődési Osztály Pilismarótra helyezett. Régi vágyam teljesült! (Ekkor jött haza Sáros Andrásné, Juci óvó néni is.) Félve, de nagy várankozással készültem volt tanítóim kollégája lenni. Be kellett bizonyítanom, hogy a tudás magja jó talajba került. Méltó akartam lenni bizalmukra, szeretetükre.

Testnevelést, kémiát, biológiát és földrajzot tanítottam, majd a lányoknak háztartási ismereteket sok-sok éven át. A 6. osztály osztályfőnöke lettem, akik épp a Sáros féle tanterembe jártak. Szegény Sáros néni! (Ebben az időben a felső tagozat délelőtt, az alsó tagozat délután járt iskolába, s miután még így sem lett elég a tanterem, tanítottunk a kultúrotthonban és a Sáros féle volt vendéglőben is.)

A pincéből felhoztuk a svéd szekrényt, gyűrűt és szőnyeget vásároltunk, és intenzíven megkezdjük a testedzést. A pingpongasztal mellől nem fogytak el a tanulók. Ha bármely versenyen megjelentünk ott más csapatnak nem termett babér. Az iskola nagy játékosai közül néhányan: Megyeri Mihály, Fábian Kálmán, Varga Csaba, Berkes Ferenc, Szabó Jenő. Később ők lettek a megyei csapat Berkes tanító bácsi oltalma alatt. Tízpercekben, sportkörökön nagy csatákat vívtunk. Röplabda csapatunk is sok kellemes edzésről számolhatna be. A tornaversenyen a teremmel rendelkező iskolákkal is felvettük a versenyt. A felnőtt labdarúgó csapatnak is mi adtuk az utánpótlást...

1960-tól húsz éven át a 2591. sz. Dobozi Mihály Úttörőcsapat vezetője voltam. Sok nemes, szórakoztató feladatot hajtottunk végre: faültetés, idősek gondozása, sport, kirándulás, táborozás... Felejthetetlen élmény volt a keszthelyi, balatonszepezdi, balatonszárszói nyaralás, ahol éjszaka a vihar kellős közepén kellett kivágni az akácfát, a sátrak mellől, nehogy ránk dőljön, vagy a nyaraló udvarán felállított úttörő-konyha, ahol Erzsi néni főztjéből annyit chettünk, amennyi jól esett.

De ne feledkezzünk meg a tanuló legfontosabb kötelességéről, a tanulásról sem! Nagyon sok szorgalmas, tehetséges, tanulónk volt. csak azért nem írok példát, mert nem tudnék mindenkit felsorolni. A jó tanulók önzetlenül segítettek a gyengébbeket is.

Középiskolába, szakmunkásképzőbe elsőként vették fel diákjainkat. "Mészáros -falvaként" emlegették Pilismarótot, mert Mészáros tanító bácsi évtizedeken keresztül küldte a jó matekosokat az iskolákba...

A napi munka, és az új feladatok végzése közben észre sem vettük, hogy az évek elszálltak. Minden évben könnyes szemmel váltunk meg a 8. osztályosoktól, de helyükbe mindig új tanulók jöttek.

A "nagy csapat" első tagjai Virág Jenő, Erős István nyugdíjba mentek, s ez után szinte minden évben egy-egy kiváló pedagógus hagyta el iskolánkat. Mintha belőlem is egy-egy lélek eltávozott volna. Sajnos azóta már nem élnek közöttünk sem.

EMLÉKKÖNYV

Helyettük új nevelők jöttek. Jöttek - mentek, de sokan közülük nem tudtak gyökeret ereszteni Pilismaróton. Kivétel Tóthné Farkas Zsuzsa, Barics Lászlóné, Fuzikné Dakos Éva.

Közben, a '70-es évek végén, a Dorog Járási Hivatal Művelődési Osztálya úgy határozott, hogy a dömösi és pilismaróti iskolát összevonja, körzetesíti. A felső tagozat hozzánk került a dömösi tanárai karral együtt. A létszám megnövekedett - az iskola kicsinek bizonyult. itt állt a nagy lehetőség az iskola bővítésére. Először 2 tanterem és vizesblokk került szóba, végül 4 tanterem, kazánház és vizesblokk épült. Az építkezés elindításának kezdő pénzüsszegét az akkori igazgató, Varga József szerezte meg a Járási Hivataltól.

Varga József korai halála után Bellovai Barnabás lett az igazgató, és vele együtt bíztak meg az építkezés segítségével, lebonyolításával. Sokat kilincselünk a környező üzemekbe pénzért, építőanyagért. A helyi szövetkezet a fűtés teljes költségét állta, a kazánt Ujváry György szerezte.

Köszönetet mondok mindazoknak, akik szellemi, fizikai munkájukkal segítettek megépíteni - nehéz körülmények között - az iskolát. (Az építkezés alatt a tanítás zavartalanul folyt.)

A bővülő tanulólétszám, a párhuzamos osztályok létrejötte újabb nevelők felvételét tették szükségessé. (Ekkor már igazgatóhelyettes voltam.)

Olyan nevelőket szeretünk volna hozni, akik itt letepednek, s nem mint bejárók tanítanak Pilismaróton. Nehéz elképzelés volt, mert szolgálati lakást nem tudunk biztosítani. szeretünk volna megint egy jó csapatot kialakítani, akik érzik az itt élő emberek gondját, örömét. Akik annyi évet töltenek együtt, mint mi, s akik már egymás gondolatait is ismerik.

Ekkor jöttek, ma már több mint 10 éve: Gyimesi Livia, Dávid Éva, Oswald Zsolt, Nyers Lajosné, később Nagy Mihályné, Janositz Bernadett és Rexa Nikolet. Úgy érzem, nem választottunk rosszul, lesz második "nagy csapat".

Megéltük az iskolák összevonását, szétválasztását, a tanácsok összevonását, szétválasztását, jót és rosszat is. Arra a szívszaggató élményre azonban, amelyet az 1992-es iskolatűz jelentett, s jelent ma is, nem lehetünk felkészülve. Egy felelőtlen gyerek meggondolatlan tette elég volt ahhoz, hogy minden a tűz martalékává váljon.

Amikor megláttam a fekete falakat, a kiégett irattárat, az elolvadt számítógépeket, úgy éreztem a tűz az egész múltamat, életemet semmisítette meg. Azóta újabb összefogások eredményeként újra szép minden.

1993-ban vonultam nyugdíjba. Nehéz volt elhagyni azt a helyet, ahol életem legnagyobb részét töltöttem. Abbahagyni azt a munkát, ami életem célja, értelme volt. Ha diákjaimra nézek, tudom nem volt hiábavaló ez a 38 év.

Most, amikor visszaemlékezem szeretném megölelni valamennyi diákomat, hogy megóvjam őket minden gondtól bajtól.

EMLÉKKÖNYV

Köszönöm Nektek a vidám órákat, a szülőknek a sok törődést, mert nélkü-
lük nem lett volna az ami lett, és van.

Köszönöm az iskolavezetésnek, hogy emlékeimet közzé tehettem.

Nagy szeretettel : *Ördög Istvánné*
Manci tanító néni

... Írnom kellene, de ez nehéz. Nem az élményhiány miatt, hanem az előtö-
rő emlékek miatt. Öt évet töltöttem el a Pilismaróti Iskolában, 1990 - '95-ig, ez
még a most is ott dolgozó nevelőkhöz képest (- innét Esztergomból is tiszteletem
Nekik -) nagyon rövid idő, nem is olyan régen jöttem el onnét, ezek mellett kap-
csolatom néhány emberrel a faluból ma is - amennyire elfoglaltságunk, a min-
dennapi munka megengedi, - rendszeresnek mondható. Így valójában megvan az
élmények folyamatossága, nem kell, nem is szabad nosztalgiával, valamilyen
irányba értékelt emlékezéssel visszatekinteni.

Rövid az idő, kevés a hely.

Amikor valaki elmegy vásárolni, moziba, túrázni, nyaralni, hosszabb időre
valahová és utána a vele megtörténtekekt bárkinek megpróbálja elmondani; akár
valakivel aki ott volt, az élményeket igyekszik felidézni: az emlékezés nem lesz
tökéletes, valami a történések, érzések, tárgyak, személyek, külső körülmények
között ki fog maradni. Mindenki viszi gondolataiban, lelkében a múltat és annak
részeit, de abból csak töredékek jönnek időről időre elő.

Nemrégiben csináltunk egy kísérletet. Több felnőtt, mind tanár, felidézte
saját gyermekkorát: egy iskolai élményt, egy tanárt, aki a legkedvesebb volt, egy
kedvenc tárgyat a diákévekből, nem feltétlenül az iskolával kapcsolatosan. Min-
denki kipróbálhatja: bármelyik témakör hallatán mennyi minden jut eszünkbe.
Menjünk tovább: minden témakörből egy emléket hagyjunk meg, majd ha ez meg-
van, a háromféle emlékből csak egyet meséljünk el. Ugye már ez is időbe telik, ezt
valakinek elmondani? Próbálnánk meg valakinek egy évet, öt évet, egy életsza-
kaszat bemutatni. Ezért nehéz az írás.

Amit esetleg meg lehet próbálni az a felsorolás: embereké, helyszíneké,
tárgyaké. Feltételezhetően aki őket ismeri, ott járt, kapcsolatba került az említet-
tekkel, abban felidéződik valami, élettel telik meg az egész.

Nem próbálom meg a felsorolást sem, valaki, valami úgyis kimaradna (az
újságok ilyenek után kérnek elnézést a kimaradottaktól), ezért senki ne haragud-
jon meg, ha neveket nem említek, az esetleges olvasó, ha valaha is ismertük egy-
mást biztos lehet: a közép-hosszútávú emlékezet, hacsak az emlékező valami nagy

EMLÉKKÖNYV

sokkon nem ment át, mindenből a jót őrzi meg elsőként, a kellemetlenebb dolgokat mint tényeket rögzíti.

Azért megpróbálom, valami hátha kiderül, végül is jellemző, hogy az ember mit őriz, mit akar megőrizni az elmúlt időkből.

Kollégák (tőlük sokat tanultam, hiszen ez volt az első munkahelyem), diákok (akár olyan osztályból ahol tanítottam, akár idősebbek, akik segítségért jöttek, akár fiatalabbak, akiket nem taníthatok), szülők, falubeliek, buszozás Marótra és néha a jó kis várakozások buszra), a tanítás, szakkörök, korrepetálások (bárcsak az oktatásnak az egész országban lenne pénze erre...) kirándulások, vándortáborok, versenyek, gyereknapok, Challenge Day, értekezletek, névnapozások, Duna-part (egy-egy sör), könyvtár (néhány tényleg jó, régi könyv), ünnepek (néha az iskola elég magányosan, csak néhány szülőtől támogatva).

Tudom, hogy még sorolhatnám. Akivel mostanában találkozunk, még majd fel is idézünk néhány dolgot. És még folytatjuk a sort.

... Lám mégis sikerült írnom.

Engelbrecht László

1956 szeptemberétől, 37 évet töltöttem el a pályán, mely könnyűnek tűnik talán, de mi pedagógusok tudjuk mennyire nehéz és mégis gyönyörű.

Hálás vagyok a sorsnak: megadta nekem, hogy tanító lehettem és azt tettem, amit nagyon szerettem tenni!

Gyerekeket nevelni, oktatni, érezni ragaszkodásukat, szeretetüket, látni fejlődésüket, a sok kis figyelő szempárt - gyönyörű hivatás!

1966 szeptemberében kerültem a pilismaróti iskolához. Egy kiváló, tapasztalt tantestületbe igyekeztem beilleszkedni, mely úgy érzem és éreztem akkor is, - sikerült. Oly felejtethetlen tanárok alkották akkor a tantestületet, mint Peőcz László igazgató, Berkes Ferenc igazgatóhelyettes, Mészáros József szakfelügyelő és felesége Jucika, Erős István és felesége Gabika néni, Virág Jenő és felesége Irénke néni, Ördög Istvánné - Mancika, Lik Sándorné - Csöpike. Ez az iskola és a falu lett második otthonom 27 évig.

3-4. osztályban tanítottam végig. Kitörölhetetlen emlékként őrzöm több száz tanítványom kedves arcát, tudásvágyát, szorgalmát. De kedves emlékké szelídült a csínytevők és kevésbé törekvők sokasága is. A sok hagyományként őrzött ünnep nivós műsoraival, a tanulmányi versenyek - magyar, környezetismeret, mese-és versmondás - a felkészülés izgalmaival, a vidám kirándulások, mindmind az iskola életéhez tartoztak.

Gyorsan múltak el az évek, a kedves kollégák nyugdíjba mentek és fájó, hogy oly sokan - főként a férfiak - nincsenek közöttünk.

EMLÉKKÖNYV

A tantestület kicserélődött, megfiatalodott, hiszen ez az élet rendje: úgy, mint a végzett dákok helyébe is újak lépnek.

1994. január 1-től magam is nyugdíjba vonultam, de kedves és szeretett régi és mai kollégáim, tanítványok emléke elkísér!

Babits Mihály: "Szeretted mindig a jövőt,
de most imádod a múltat.
Nézz, hát a múltba és a jót
a múltból éld a jövőbe!"

Novákné Kládek Mária

EMLÉKKÖNYV

Egykori diákok emlékezete

Nemrégiben lehetőségem nyílt beszélgetni Gerecsei Bálint bácsival, aki a második világháború éveit alatt volt elemista.

Ekkoriban két iskola volt a faluban: az egyikben a református, a másikban a katolikus gyerekek tanulhattak. Hat évfolyamos volt ekkor az elemi iskola. (Aki továbbtanulni vágyott 4 elemi után mehetett polgári iskolába, majd gimnáziumba.)

A református iskolában - ahol a doktor bácsi diákoskodott - Virág Jenő tanító úr tanította az 1-6. osztályos gyerekeket.

Nagyon érdekes volt ez számomra. Vajon hogyan taníthatott egy tanító egyszerre egy tanteremben egy egész iskolányi gyereksereget?

A beszélgetésből megtudtam, hogy 1938-ban 42 tanuló járt a református iskolába, kb. 7 fő évfolyamonként. A tanító úr egyszerre egy évfolyam tanulóival foglalkozott, miközben a többieket egyéb feladatokkal bízta meg. Előfordulhatott, hogy magasabb évfolyamra járók foglalkoztak a kisebbekkel (pl. gyakoroltatták a szorzótáblát), egy-egy évfolyam önállóan dolgozott, de bizony volt példa arra is, hogy a fáradtabb tanulók egyszerűen "csak" pihenhettek, csendesen játszhattak a tanteremben, esetleg szaladgálhattak az udvaron.

Nagyon erős kötődés alakult ki az egyes gyerekek és évfolyamok között is: természetes dolog volt az egymásra figyelés, az egymás iránti felelősség.

S hogy jó volt - e az összevont iskolában a tanulás, a következő választ kaptam:

Orvosként bátran mondhatom, hogy ennek az oktatási formának igen sok előnye volt. Nagyon nagy pozitívumot jelentett az, hogy egy tananyagot az évek folyamán többször is hallottunk, ezáltal a folyamatos ismétlés mindenki számára biztosított volt. Nagymértékben figyelembe tudta venni az egyes gyerekek teherbíró képességét, ha szükséges volt, a tanító úr pihenőt és játékot rendelhetett el, miközben a többiekkel foglalkozott.

Azok a gyerekek pedig, akik úgymond "kistanítóként" szerepeltek, bátrabbakká váltak, s miközben segítettek a kisebbeknek, saját tudásuk is mélyült. Soha nem éreztük az idővel való harcot, rohanást, bár akkor még nem volt ilyen mérhetetlenül nagy a tananyag az alapfokú oktatásban: de írni, olvasni, számolni minden diáknak jól kellett tudnia.

Az elemi iskolai értesítő is arról tanúskodik, hogy Bálint bácsi nagyon jó tanuló volt.

Akkoriban évente három alkalommal kaptak bizonyítványt a gyerekek: karácsonykor, húsvétkor és év végén, 7 osztályzatból választhatott a tanító a diákok minősítéséhez. Érdekességként azt is megemlítem, hogy minden alkalommal külön minősítéssel illették az írásbeli munkák külalakját is. (Többeknek kellemetlen meglepetést jelentene, ha év végén a mi tanáraink is bevezetnék ezt!)

EMLÉKKÖNYV

Egy ilyen szép bizonyítvány után - mindig minden tantárgyból a legjobb osztályzat szerepelt benne! - bizonyára tovább tetszett tanulni - kérdeztem.

Igen, de ez az út nem volt annyira egyenes, ahogy ez ma várható lenne! Akkoriban az elemiből polgári iskolába lehetett volna jelentkezni, de erre anyagi lehetőségeink nem adtak módot. A gimnáziumba jelentkezésnek ekkor ez volt a feltétele! Ezért a református iskola elvégzése után munkába álltam. Nem volt ez ritka akkoriban! 1948-ban létrehozták a Dolgozók Iskoláját, ahol már 8 osztályos általános iskolai végzettséget lehetett szerezni, mely szintén lehetőséget biztosított a továbbtanuláshoz. Így két év alatt szereztem általános iskolai bizonyítványt. Minden nap délután és este tanítottak bennünket az akkori - már állami általános iskola tanárai.

Ezek után kerültem az esztergomi Szent István Gimnáziumba. Bár jó tanuló voltam, ez az iskola nem kápráztatott el. Időközben született egy határozat, mely tehetséges diákok számára lehetővé tette az úgynevezett szakérettségi megtételét. Osztálytársaimnál idősebb voltam, hiszen én már dolgoztam, így kétszeresen is örömmel éltem ezzel a lehetőséggel: úgy éreztem időt nyerek, s egyre közelebb kerülhetek célomhoz, hogy orvos lehessenek.

Pécsre, a Nagy Lajos Gimnáziumba kerültem, ahol kiváló tanárok tanítottak. Emberségük, felkészültségük ma is csodálattal tölt el. Innen az út egyenesen az orvosi egyetemre vezetett. Orvos lettem.

A diploma megszerzése után körzeti orvosként dolgoztam Leányváron, majd Nógrádkövesden.

Nyugdíjba vonulásom óta élünk újra szülőfalunkban, Pilismaróton.

Remélem, módom lesz még Bálint bácsi és Eszti néni múltjáról szóló történeteit hallgatni.

dr. Gerecsei Bálint elbeszélése nyomán lejegyezte:

Dobos Ágota 8. oszt. tanuló

Sok emberhez hasonlóan, csak az évek múlásával jöttem rá, vált számomra is világossá az a szinte közhely, hogy a gyermekkorunk az egész életre meghatározó és máig is ható szerepe van.

A mi generációnk -"48-asok"- boldogan élt, hiszen legtöbbször a nagymama nevelt, szüleink ezalatt nyugodtan dolgozhattak. Az '50-es évek politikai, gazdasági eseményeiből semmit sem érzékelünk.

Még ma is előttem van az újságpapírból összevarrt füzet, amelybe lendületes vonallal rajzoltuk a betűket, sokszor átírva.

Virág tanító néni türelmének is köszönhetem, hogy megszerettem az írást, az olvasást. Felső tagozatosként Mancsi tanító nénivel (Ördög Istvánné) gyakran jártunk a Halastóra, őrsi foglalkozásként az erdőbe. A természet szeretetét és a környezet védelmét természetesen vettük. Mészáros és Berkes tanító bácsinak is

EMLÉKKÖNYV

érdeme, hogy végül műszaki pályát választottam, holott évekig régész akartam lenni. Azt hiszem, ezt is a "hely szelleme" okozta.

Ez a fertőzőtség ma is kísér, építészmérnökként sokat teszek és harcolok a régi értékes, még megmenthető településszerkezetek és épületek megmentéséért, korszerű felhasználásáért. Megszereztem az urbanisztikai és környezetvédelmi szakmérnöki diplomát, és szinte egész Európát bejárva tanulmányozhattam az ókori és újkori építészetet.

Ma megyei szinten foglalkozom a közigazgatás, településfejlesztés és az építészet ügyével.

Biztosan tudom és érzem, hogy szüleim, tanáraink és Pilismarót együtt, alapvetően határozták meg életem, pályám alakulását.

Szívből kívánom, hogy a maróti iskola a jövőben is mindenre fogékony, széleslátókörű gyerekeket készítsen fel és indítson el pályáján.

Ulrichné Márkosi Ágnes
építészmérnök

Nagy megtiszteltetésnek érzem azt a felkérést, hogy az emlékkönyvbe néhány sorban elmondhassam, mit jelentett számomra a szülőfalumban iskolába járni.

Gondolataimat azzal kezdeném, hogy hitem szerint a nevelésben a család után legfontosabb, egész életre szóló hatása az iskolának, ezen belül az általános iskolának van. Az írni, olvasni tanulás, számolás első élményeit kaptam meleg szeretettel Virág és Lujza tanító néniktől, akik a tudás mellett az iskola szeretetének is első átadói, megsejtői voltak. Később a nagyobb szakismereteket adó tárgyakat is nagyszerű pedagógusok oktatták, akik tudtak olyan útravalót adni, amely végigkísérte és megalapozta a középiskolás és egyetemi tanulmányaim sikerét is.

Szinte élmény volt számomra Mészáros tanár úr nyugodt racionalitása, ahogy a matematikát oktatta és megszerettette. Erős tanár úr szívvel-lélekkel való odaadása, ahogy az irodalom, a költészet, a zene csodálatos világát ismertette meg velünk. Emellett ugyanolyan fontos volt jövőnk szempontjából - bár gyermekként nem mindig így éltük meg - Virág tanár úr szigora, a tisztelet és jó magatartás megkövetelése az órákon.

A sort tovább lehetne folytatni, hiszen minden pedagógus, tanár adott valami fontosat, értékeset, valami felejthetlent a felnőtté válásunkhoz.

Még egy nevet azonban meg kell még említenem, ez pedig osztályfőnökünk Mancsi tanító néni, aki nagyszerű közösséget varázsolt osztályunkból, kellően toleráns volt diákos csínjeink megítélésében és úgy tudta megtalálni velünk a

EMLÉKKÖNYV

közös hangot, mintha ő is diák lenne, mi pedig igazán második otthonunknak érezhettük az iskolát.

A gyerekkori élmények gazdag tárháza is volt az iskola, elég csak emlékezni a balatonszárszói felejthetetlen nyaralásra, a sok kirándulásra, programokra, melyek közül a legemlékezetesebbeket is hosszasan lehetne felsorolni. Azért még egy számomra lényeges élményt szeretnék megosztani mindenkivel, amely az akkori "híres" iskolai beat-zenekarunk volt. Lehet, hogy más is emlékszik még az ünnepeken adott koncertekre, az iskolai bálokra. Az akkor átélt népszerűség mellett folyamatosan érezhettük, hogy az iskola ebben is támogatott, segített bennünket és talán egy kicsit büszke is volt ránk.

Végezetül még egy gondolatom szeretném elmondani, ez pedig iskolánk névadójához, Bozóky Mihályhoz kötődik. Furcsa véletlen, de életem első tizenhárom évét abban az un. Pastinszky házban töltöttem, ahol valamikor falunk nagy egyénisége is élt. Az ő tanító, alkotó személyisége ma is példamutató számomra és úgy érzem, iskolánk a méltó nevet választotta személyében és erre mindig büszkék is kell legyünk.

Lesenszky László
közgazdász

Visszaemlékezve a Pilismaróti Általános Iskolára változó élmények jutnak eszembe. A legrosszabb az iskolában az volt, hogy körzeti iskolaként működött, s ebből adódóan "Dömös - Marót" harc folyt, mely az osztályok között is érezhetővé vált.

Nem túlságosan szerettek az osztálytársaim a jó sport eredményeimért, a rajz iránti érdeklődésem miatt, és azért, mert más voltam mint ők. Gúnynevet akasztottak rám még Dömösön az alsó tagozatban és sajnos ez a "maróti" iskolába is elkísért.

A rossz érzéseimet próbáltam sportkörön (DSK) és rajzsakkörön enyhíteni. Ebben nagy segítséget nyújtott Ibolya néni (Patrikné), Oszi (Osvald Zsolt) és Gyimesi Livia. Azóta is a rajzban élem ki magam.

Voltak szigorú tanárain, akiket gyerek fejjel nem szerettem, és engedékenyek, akiket viszont igen.

Csak most tudom felmérni, mennyire kellett a szigorúság, hogy tanuljak. (Bár Osvald Zsoltnak ehhez nem kellett szigorúnak lennie.)

Oszi nagyon jó osztályfőnök volt és nagyon jól tanított minket. Megnyertünk vele minden társadalmi munkát, akadályversenyt és seregszemlét. Összetartott bennünket.

(Ilyen összetartó erőt a szakközépiskolában sem tapasztaltam, bár ott a gúnyneveimtől megszabadultam.)

EMLEKKÖNYV

A Képzőművészeti Szakközépiskolában grafikusnak tanultam, most az Iparművészeti Főiskolán divattervezőnek.

Sok élményem van még az iskoláról, mely ebbe a néhány mondatba nem fér bele. Az a tarsoly azonban, melyet innen vittünk tovább, meghatározó volt abban, mivé lehetek/ lehettem.

Szabó Eszter

Mi is azon diákok közé tartozunk, akik pilismaróton végeztük általános iskolai tanulmányainkat. Mivel most végezzük a Tanítóképző Főiskolát, közel kerültünk az alsós diákok világához. A hospitálások során felelevenednek saját diákkorunk emlékei is.

Alsó tagozatos tanítóink játékos módszerekkel vezettek be minket a betűk és a számok birodalmába. Most, a gyakorló tanításokra készülődve döbbenünk rá, mennyi türelmet és fáradságot igényel - a gyerekek számára oly érdekes-óra előkészítése. Persze azt is most látjuk csak, mennyi örömet tud adni a tanítói pálya, a kicsikkel való foglalkozás.

Szeretettel gondolunk vissza tanítóinkra, akiknek sikerült a munkával járó fáradságot elrejtetniük előlünk, és csak örömet, szeretetet sugároztak felénk. Ez a magatartás ösztönzött bennünket arra, hogy a tanítói pályát válasszuk. Tudatában vagyunk, hogy a tanítók, tanárok irányító szerepe a család után a második legfontosabb a gyermek számára.

A felső tagozatban osztályunkba kerültek a dömösi tanulók is, akikkel együtt folytattuk tanulmányainkat a 8. osztály végéig. Persze fő feladatunk - a tanulás - mellett szabadidőnk jelentős részét is iskolánkban töltöttük. A tanárok gondoskodása kiterjedt a tanórán kívüli tevékenységekre a tanévben, sőt a nyári vakáció idejére is.

Délutánonként mindenki érdeklődésének megfelelő szakkörök közül választhatott: a biológia iránt érdeklődők szívesen látogatták a Herman Ottó szakkört, a sportolni vágyók rendszeresen részt vehettek a DSK foglalkozásokon, a különböző tárgyak szakkörein pedig lehetőség nyílt az órán tanult ismeretek bővítésére.

Tanáraink nyáron is biztosítottak számunkra programokat, persze kötetlenebb formában. A sokféle tábor közül számunkra legemlékezetesebbek az évenként megrendezésre kerülő vándortáborok voltak, amelyekre csak a legbátrabbak mertek vállalkozni. A napi 20 km-es gyaloglás a nehéz hátizsákkal igazi erőpróbát jelentett. Annál nagyobb örömet és meglepedést éreztünk azonban a bázishelyre érkezéskor egy-egy ilyen táv megtétele után.

Ezek a nyári programok kitűnő lehetőséget nyújtottak arra, hogy a tanárok és diákok közötti távolságok csökkenjenek, a diákok közötti barátságok elmélyüljenek.

EMLÉKKÖNYV

Most is szeretettel gondolunk vissza régi iskolánkra, tanárainkra, az itt eltöltött évek alatt átélt élményekre.

Két leendő tanító néni

Szívesen emlékszem vissza a pilismaróti iskolára. Tanulmányaimat Dömösön kezdtem, majd Pilismaróton folytattam. Felső tagozat ekkor csak Pilismaróton volt.

Ebből adódóan ért első csalódásom: elvesztettem a legjobb barátnőmet, mert másik osztályba kerültem, mint ő.

Az osztályunk gyorsan összeszokott, bár "Dömös - Pilismarót" párharc mindig volt.

Nem szerettem, hogy a tanárok szigorúak - pl. Erzszi néni (Janovszkyné)-, de utólag rájöttem, hogy a Dobó Katalin Gimnáziumban letett sikeres magyar érettségim eredményét nagy részben neki köszönhetem.

A sportban elért eredményeimhez a felkészítést Ibolya nénitől (Patrikné) és Osvald Zsolttól kaptam, amiért hálás is vagyok nekik. Ők szeretették meg velem a sportot.

A Gyimesi Livia által vezetett rajzsakkörök hatalmas élményként maradtak meg bennem, s szívesen emlékszem Bellovai Barna bácsi történelem óráira is: szemléltetve és hatalmas beleéléssel adta le a tananyagot.

Egész évben legjobban az április elsejét vártuk, mikor is fordított nap volt, és a tanárok helyébe a diákok léptek. Nem fogom elfelejteni azt az utcai futóversenyt sem - szintén egy fordított nap rendezvénye volt -, amikor tanáraink egy kötelet fogva óvodásnak, karon ülő babának öltözve tették meg a "kötelező" távot.

Oldalakon keresztül számolhatnék be emlékeimről, a jó hangulatról, ami ebben az iskolában, a tanár - diák kapcsolatban uralkodott.

Köszönöm tanárainknak, hogy átadták azt a tudást, amivel elindultam a felnőtté válás és az igazi élet felé.

Tisztelettel: Szabó Judit

Minden ember számára meghatározó jelentőségű, hogy melyik iskolában végezte alapfokú tanulmányait; kitől tanult írni, olvasni, s a felsőbb osztályokban kik és hogyan adták át az ismereteket. Az általános iskola az óvoda után első az életbe elindító, az arra felkészítő közösségek sorában. Hiszen az iskola nem más, mint a tanítók, tanárok és diákok közössége. A közöttük kialakított kapcsolat példaként szolgál a későbbiekben létesített kapcsolatoknál.

EMLÉKKÖNYV

A pályaválasztás nehéz problémájának megoldását is már az általános iskolában el kell kezdeni. Ez az egyik legnehezebb feladat, de ebben is segítettek tanítóink, tanáraink. Úgy gondolom, a közvetlenebb hatást azokra gyakorolták, akik maguk is e sok örömet adó, de ugyanakkor nehézségeket is magában rejtő pályát választották.

Elröpült a 8 év az általános iskolában, s egészen megdöbbenek, ha számolni kezdem az azóta eltelt éveket: jövőre már a 15 éves találkozóra kerül sor. 8 és 15! Majdnem dupla annyi az általános iskola óta eltelt évek száma, mint az ott töltött éveké. Mégis úgy érzem, ha e két időnek a jelentőségét nézem, az a 8 év volt döntően fontos a pályaválasztásom szempontjából, mivel ez idő alatt sikerült kijelölni a megfelelő utat. A gimnázium és az egyetem "csak" a kiválasztott úton való célba érést szolgálták.

Az általános iskolai évek több mint egy évtized távlatából nyerik el igazi értéküket, amikor az ember már felnőttként, tanárként tud visszatekinteni, mérlegelni. Ugyanis amikor a kisdíákot játszva, de mégis komolyan bevezetik a betűk, számok világába, nem a tanító néni magatartását elemzi, s a felsőbb osztályosoknak sincsenek elméleti jellegű pedagógiai ismereteik, amelyek segítenék őket a tanári munka reális értékelésében. A gyermek, a diák őszintén fogadja a hozzá érkező jeleket, dolgozza fel az őt ért hatásokat: a jó példát (szeretet, türelem, bizalom, kitartás) meghálálja, a számára rosszat (türelmetlenség, bizalmatlanság, szigorúság) elutasítja.

Azonban amikor a diákból tanár lesz, amikor átkerül a katedra másik oldalára, akkor válik előtte teljessé a kép. Így én is most tudom igazán felmérni, mit kaptam tanítóimtól, tanáraitól a pilismaróti iskolában.

Az alsó tagozatban Lujza tanító néni és Kládek Marika tanító néni sok-sok év szakmai tapasztalatának birtokában, a kisdíákokhoz szükséges nagy-nagy türelemmel tanítottak írni, olvasni, számolni, és átadták a további sikeres tanuláshoz szükséges alapvető ismereteket. Így mindenki a maga tehetségének, szorgalmának megfelelően felkészülve folytathatta tanulmányait a felső tagozatban, ahol a 4 év során sok tanárral ismerkedhettünk meg. Mindenkinek a nevét felsorolni - sok időt venne igénybe, s ha egy név is említés nélkül maradna: az méltatlan lenne. Ugyanis valamennyien hozzájárultak ahhoz, hogy megfelelő képet tudjak kialakítani a "Tanárról", a tanári pályáról.

Magatartásukkal - a velünk való törődés során - megmutatták e hivatással járó örömeiket, de a problémákat is.

Tették ezt nemcsak a kötelező iskolai órákon, hanem délután szakkörökön, versenyekre való felkészítéskor, kirándulások alkalmával, rámutatva ezzel a tanári munka sokoldalúságára is. Ezért tartozom köszönettel a pilismaróti iskola tanítóinak, tanárainak, akikhez fűződő emlékeimet sokszor felidézem a tanítás során.

Egy volt diák, aki tanár lett

EMLÉKKÖNYV

1963-ban voltam első osztályos. Az első három osztályt a felső iskolában - mai kisiskola, a többi az alsó iskolában jártam.

Az első osztályban Virág tanító néni volt az osztályfőnököm. Ő vezetett be a számok és betűk világába. Remegő kezemet megfogta és segített kanyarítani számomra oly nehéznek tűnő betűírást. Hogy is történt? Újságpapírból kellett háromvonalas füzetecskét összevarrni és először ezen gyakoroltunk. Amikor már szépen ment, akkor kezdtük a füzetbe írni. Tollal - töltőtoll - csak a második osztály második félévében kezdtünk írni.

Második osztályban megtanultunk számtanból - ekkor még nem matematika volt - a nagyon fontos szorzótáblát. Tanító néni emlékezete szerint az osztály nem volt valami jó számtanos, inkább énekelni szerettünk. Ebben az évben kezdődött az iskolában a zeneoktatás. A Tanító néni több gyermeket is javasolt a zenetanulásra, köztük engem is. A hegedűsök hamar csődöt mondtak, de a zongoristák kitartóak voltak. Zenei tanulmányaimat - a mai napig is - munkám során felhasználom. Zongoratanárunk dr. Sztárcsevich László volt. Harmadik és negyedik osztályban Mészáros tanító néni tovább fejlesztette tudásomat. Úgy felkészített az 5. osztályra, hogy túl nagy nehézségek nélkül sikerült e nagy akadályt venni. 5-8. osztályig Virág tanító bácsi volt az osztályfőnököm. Magyar és történelmet tanított. Rá úgy emlékezem, mint egy segíteni szándékozó tanítóra. Az igazgató bácsi - Peőcz László - az orosz nyelvet tanította. Kapcsolatokat teremtett szovjet gyerekekkel, akikkel a Jó oroszok levelezhettek. Nekem is volt szovjet levelezőpartnerem. Erős tanító bácsi a tanítási felül az énekkart is vezette. Elővette hegedűjét és muzsikált nekünk. Emellett kultúrigazgató is volt. Egyszer az osztálynak megmutatta a rengeteg összegyűjtött tárgyi emléket, amiből falumúzeumot szeretett volna létrehozni. Sajnálom, hogy terve nem valósult meg. Pintér tanító bácsi az élővilágot tanította. Ő nem volt szigorú és ezt a diákok ki is használták. Jó magam is emlékszem néhány csinytevésemre. A gyakorlati foglalkozások külön voltak a fiúk részére és külön a lányoké, de a lányoknak is az egyik félévet a műhelyben kellett tölteni. A műhelyben Berkes tanító bácsi oktatott. Mancsi tanító néni pedig a háztartásban előforduló különféle cselekedetek rejtelmeibe. Kötés, horgolás, varrás, sütés-főzés. Néhány munkám még ma is megvan. Két évenként az iskolában kiállították a gyermekek munkáit, amit a szülők megnézhetek. Az egyik kiállításon, mint bélyegszakkörös sok bélyegemet mutattam be. A bélyegszakkört Mancsi tanító néni vezette. Működött még sportkör - Mancsi tanító néni, Berkes és Pintér tanító bácsi -, számtan szakkör Mészáros tanító bácsi vezetésével. Mészáros tanító bácsi szigorú tanár volt - de megérte.

5. osztályos koromban úttörővé avattak. Az ünnepséget a kultúrotthonban rendezték, melyen két orosz katona is részt vett. Csapatvezetőnk Mancsi tanító néni volt.

EMLÉKKÖNYV

Rengeteg jó emlék van a tarsolyomban az akadályversenyekről, vas- és papírgyűjtésekről, iskolai eseményekről. Dióhéjban így emlékszem vissza szerett iskolámra és tanítóimra.

Pintér Zsuzsanna
óvónő

A Pilismaróti Általános Iskola növendéke 1956 és 1960 között voltam. Mindig jóleső érzéssel gondolok az itt eltöltött évekre, nagy szeretettel emlékezem kedves tanítóimra, akik elindítottak a tudás felé vezető úton.

Nagy szerencsémnek tartom, hogy olyan tanítóim voltak, mint Mészáros Józsefné - Juci tanító néni -, aki nagy szakmai hozzáértéssel vezetett rá a tanulás, a tudni vágyás ízére. - Addig ugyanis rossz tanuló voltam. -

Meleg szívvel emlékezem Mészáros József tanító bácsira, akinél nem lehetett nem érteni a matematikát. Nem túlzás, hogy a mai napig az általa alaposan megtanított matematikai ismereteimből élek.

Nagy szeretettel és tisztelettel emlékezem Virág Jenő és Erős István tanító bácsikra, akik a magyar irodalom és a történelem csodás világába vezettek be. Máig emlékszem Virág tanító bácsi kedves magyar óráira, amikor Petőfi Sándor János vitéz című elbeszélő költeményét tanultuk. Nagyon élveztük tanító bácsi előadását Kukorica Jancsi és Iluska bimbózó szerelméről.

Nagyon szerettem Berkes Ferenc tanító bácsi szemléletes fizika óráit, és a rajz órák végén a táblára kitűzött rajzok vidám, szellemes értékelését.

Szeretettel emlékezem Peőcz László igazgató úrra, aki az orosz nyelvet tanította, és aki emellett figyelemmel kísérte a tanulók más téren elért eredményeit is.

Fiatal, kezdő tanítóként oktatott Ördög Istvánné - Mancsi tanító néni - kémiára. Az általa megalapozott kémia tudással nem csak én, hanem a többi gyerek is megállta a helyét a középiskolákban. Szeretettel és tisztelettel gondolok rá is a mai napig.

Sajnos a felsorolt tanárok közül ma már csak Mészáros tanító néni, és Mancsi tanító néni élnek. Volt tanítóim emlékét örökre megőrzöm. Csak felnőtt korban tudja az ember felfogni igazán, hogy mit is köszönhet ezeknek az embereknek, tudja felfogni valódi értékét fáradságos munkájuknak. Én úgy gondolom, hogy az a tanári kar, aki engem tanított, mind tudásban, mind pedig emberségben példaképül szolgálhat a későbbi nemzedékek számára. Nehéz politikai és gazdasági körülmények között tanítottak. A nehéz körülmények ellenére nagy-nagy odaadással és lelkesedéssel tették dolgukat. Megtiszteltetésnek érzem, hogy az iskola évkönyvébe leírhattam gondolataimat. A Pilismaróti Általános Iskolából indultam el, majd az Esztergomban végzett gimnázium és a Szegeden elvégzett jogi egyetem után előbb fogalmazó, majd 16 évig polgári első fokú bíró voltam az

EMLÉKKÖNYV

Esztergomi Városi Bíróságon. A bírói munkát ezt követően megyei bíróként folytattam a Komárom-Esztergom Megyei Bíróságon. A Magyar Köztársaság Országgyűlése 1995-ben megválasztott az Egyes Fontos Tisztségeket Betöltő Személyek Ellenőrzésére Létrehozott Bizottságokba, amely bizottságoknak jelenleg hét tagja van. E bizottságok feladata a politikai közélet átvilágítása, megtisztítása a volt ügynököktől, besúgóktól, hogy ezáltal a politikai közélet átláthatóvá váljon a polgárok számára. Remélem, hogy lesz erőm és lehetőségem e fontos és nemes cél megvalósítására. Az ebben az iskolában eltöltött boldog és sikeres évek emléke is erőt ad nekem ehhez a munkához.

Tisztelettel és nagy-nagy szeretettel

*Fehérné dr. Léb Judit
egykori diák*

Iskolámra emlékezve

Amikor iskolánk igazgatónöje felkért, hogy mint régi diák, szülő és jelenleg a település vezetője, írjak néhány sort az Emlékkönyvbe, nem is gondoltam, milyen nehéz feladatra vállalkoztam.

A papír fölött ülve, segítségként elővettem a fényképalbumot, melyben számos kép őrizi e három időszak emlékeit. Sőt az albumban lapozgatva a régi, elsárgult képeken még az én szüleim is felbukkannak mint maróti iskolások. Három generáció, amelyet a pilismaróti általános iskola indított útjára. Néztem a képeket és emlékeztem: osztálytársak, tanárok, barátok, munkatársak. Van akivel naponta találkozom, van akivel néha-néha az országot járva, van aki már sajnos csak az emlékeimben él.

Közel 40 éve már, hogy először léptem át az iskola kapuját. Ennyi idő alatt vajon hány gyerek kapott alapot ettől az iskolától a továbbtanuláshoz, vagy „csak” az Élethez?

Az első kép az osztályról: középen Erős tanító néni, aki nagy szeretettel és türelemmel tanítgatott, bátorított minket elsősöket. A következő képen Olga tanító néni, aki a 3. osztálytól vett át bennünket, gyarapította tudásunkat. Azután fotók a „nagy” felső tagozatosokról, akik éppen birtokba veszik az akkori új iskolát, az osztály Virág Jenő tanító bácsival, aki osztályfőnökünk is volt és a magyar nyelv tanításán kívül könyvtárosként az olvasás, a könyvek iránti szeretetet is belénk oltotta. Erős tanító bácsi az elmaradhatatlan hegedűvel. (Ők ketten még a szüleimet is tanították.)

Megint egy másik képen, amely talán 1965-ben a balatonszárszói táborozáskor készült, Peőcz Laci bácsi az igazgatónk, Mancsi és Lujza tanító néni. Azután itt van Berkes Feri bácsi az ezermester, a „dongó”-jával, aki az alapvető mű-

EMLÉKKÖNYV

szaki tudományokra okított minket. Kerékpárjavítás, villanszerelés, asztalos munka: megannyi fontos gyakorlati ismeret. Sajnos fényképem nincs róla, de emlékeimben elevenen él Mészáros Jóska bácsi, aki a matematika rejtjelmeibe avatott be minket. Ők mind azon fáradoztak, hogy mi, maróti gyerekek olyan tudást szerezzünk, amivel bármelyik középiskolában, szakmunkásképzőben megálljuk a helyünket.

Megint újabb képek, de ezek már egy másik időszakról tanúskodnak.

Az iskolával való kapcsolat a 8. osztály elvégzése után sem szakadt meg, hiszen Mancsi tanító néni kérésére ifivezetőként még visszajártam.

A kapcsolat 1984-től vált ismét szorossá, amikor már mint szülő tekinthetem bele az iskola életébe. A fényképeken régi és új tanárok, elsősorban csinos fiatal tanárnők képei.

A közben eltelt 20 év alatt elnőiesedett a tanári pálya.

A maróti Iskola azonban még mindig rangot jelentett a környéken, mert azt majd elfelejtettem, hogy aki az általános iskolából kikerülve, akár gimnáziumban, technikumban vagy szakmunkásképzőben folytatta tovább tanulmányait, az mind megállta a helyét.

Újabb fényképek, még későbbi időszakról: 1992. iskolatűz.

Igaz a mondás: minden rosszban van valami jó. Az összefogás, a segíteni, tenni akarás közelebb hozta az embereket. A képeken diákok, szülők (egykori diákok), tanárok, akik éjt nappallá téve próbálják (sikerrel) eltüntetni a tűz nyomait.

Képek a helyreállított, megszépült iskoláról.

Képek az iskola aulájában megrendezett kiállításokról amelyek a tanárok - diákok munkáját dicsérik.

Képek és képek az ISKOLÁRÓL.

Talán nem véletlen, hogy a családi fotók mellett éppen az iskoláról, az iskolához kapcsolódó eseményekről van a legtöbb kép az Albumomban, hiszen generációk kötődnek hozzá. Úgy érzem nem használok nagy szavakat, amikor azt mondom, az iskolának sorsformáló szerepe van.

Megköszönve a lehetőséget, hogy az EMLÉKKÖNYVBE írhattam, további sikeres munkát és életutat kívánok az eddigi „névtelen” de immáron Bozóky Mihály nevét viselő Pilismaróti Általános és Speciális Iskola jelenlegi és jövőbeni diákjainak, tanárainak.

*Benkovics László
egykori diák
szülő
polgármester*

EMLÉKKÖNYV

Piramisok a pályán

Egy régi kínai mondás szerint az ezer mérföldes út is egy lépéssel kezdődik. De ez az első lépés nagyon fontos lehet akár az egész útra.

Az én első lépéseim Pilismaróton kezdődtek. Gyerekkoromban persze nehezen választhatók el a lényeges dolgok a lényegtelenektől. Peregnek a napok és látszólag nem történik más, csak egyre nagyobb ruhát, cipőt kell venni és egyre több a feladat, amit a kicsinek, később a serdülőnek át kell vennie a felnőttektől. De így visszatekintve reménybeli életkorom delelőjéről voltak meghatározó pillanatok, olyan élmények, amelyek kijelölték azt az utat, amit a sors nekem szánt.

Nem tudom, így történik-e ma is, vagy így történt-e akkor más családoknál, de az enyémben a gyerekeknek nagyon pontos feladatköre volt. Amikor már képes voltam vizet hordani a kútról (akkor még nem volt a vezetékes víz a faluban), amikor képes voltam felmosni a konyhát, megfőzni az ebédet vagy kivasalni a ruhát, akkor az már - ha időm engedte - az enyém volt. De csak ha készen voltam a tanulással. Édesanyám és Apám is ezt tartották a legfontosabbnak. Talán öntudatlanul, talán tudatosan azt írták bele a lelkembe, hogy nincs lehetetlen. Legértékesebb örökségként a munka örömét kaptam otthonról. A jól elvégzett feladat megnyugtató érzése mellé azt, hogy az élet mindennapi helyzeteinek rendezésén túl mindig törekedni kell a még jobbra. A fizikai és a szellemi elfoglaltság onnantól kezdve kísér, amióta megtanultam írni-olvasni.

Talán most egy példát írnék.

Tíz-tizennégy éves koromban tavasztól őszig egyik fő foglalatosságom a libák őrzése volt azon a pályán, ami mellé most építik az új sportsarnokot. Naponta három-négy órát eltölteni egy kislánynak a falánk jószágok mellett, kész büntetés - gondolhatnák a mai gyerekek. De nem így volt. Mert akkor már létezett a könyvtár. Szegény Virág Jenő bácsi - aki egyébként az iskolában osztályfőnököm is volt - nem győzött csodálkozni azon, hogy én pénteken este már vittem vissza azokat a könyveket, amiket szerda délután kikölcsönöztem. Nem is olvastam, valósággal faltam a könyveket. Szinte válogatás nélkül. Ami jött.

A világirodalomtól kedve a magyar klasszikusokig Jókai, Mikszáth, Móra - jöhetett minden. Ma úgy látom, olyan voltam, mint a szivacs. Szívtam magamba a tudást, ott a pályán. De ez akkoriban nemigen látszódkhatott rajtam, részben azért, mert félnék voltam, részben pedig azért, mert senkivel sem oszthattam meg élményeimet. Hogy is vette volna ki magát, ha azt mondom, hogy „Figyelj csak, ez a Toulouse-Lautrec azért festett olyan gyönyörű képeket, mert hallatlanul tehetséges volt, de nyomorék. És hiába volt rengeteg pénze, legjobban az utcalányok között érezte jól magát, mert azok annyi furcsát láttak, hogy egy púpos törpe már nem sokat számított.”

Egy tízéves gyerek akkoriban Maróton ilyenekről nem is tudhatott. Saját könyvem csak nagyon kevés volt. Szüleim persze látták vonzódásomat az írott

EMLÉKKÖNYV

dolgok iránt, de hát akkoriban legalábbis egy karácsony kellett egy könyvhöz. De nekem eljött az a karácsony, amely meghozta az életindító könyvet.

Apám vette Pesten. Ma is megvan, a címe az, hogy „A régészet regénye”. Tizenéves korban igen nehéz olvasmány. Ebben lassan haladtam, már kitavaszkodott, már megint a pályán ültem, mire eljutottam a piramisokig. Akkoriban nem volt televízió, filmet is csak ritkán láttunk, úgy hogy rám döbbenetes erővel hatott az a különös öt-hatezer évvel ezelőtti világ. Hirtelen kitágult a horizont. Onnantól kedve már készültem. Készültem arra, hogy elmegyek, hogy megnézzem a valóságban azokat a dolgokat, amiket a könyvek lapjai ismertettek meg velem.

És a tudás kivirágzott. Nem azonnal, még a középiskolában sem tartoztam a legjobbak közé, hanem később, a főiskolán, az egyetemen, a vizsgáimon. Előbb tanár, később riporter lettem a televízióban. De írásaimban, kérdéseimben ma is visszanyúlok első olvasmányaimhoz. Mostanában a kisfiammal újraolvasom Móra Ferenc gyönyörű Aranykoporsóját. És ez kétszeres élmény nekem, mert nemcsak a történet ismerős, hanem a gondolatok is, amelyek akkor - még életem komoly történései előtt - jutottak eszembe. Azóta már - munkámat végezve - jártam Egyiptomban, a washingtoni Fehér Házban, utaztam dán kompon, fellifteztam az Eiffel toronyba, és persze megnéztem Toulouse-Lautrec képeit is.

A könyvek nem hazudtak. Az élet olyan színes, ahogy ők ígérték. És jó útravalót adtak szüleim is. Édesanyám, akiről most József Attila sorai jutnak eszembe: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes.” És jól irányított apám is, aki a munka mellett ablakot nyitott a világra. És aki most nyolcvanadik évében már szinte odaátról int nekem.

Köszönök mindent.

Kovács Anita

EMLÉKKÖNYV

A pilismaróti iskola tanítói, iskolamesterei a kezdetektől napjainkig

Református iskola:

1714. Domaniky Gergely
1787. Budai György
 Váczi János
 Szilágyi István
1793. Kemény Péter
1805. Jakab János
1822. Szobi András
1829. Matsák István
1836. Szabó Mihály
1839. Nagy Károly
1842. Pándi János
1846. Kiss Ignác
1847. Sallay István
1849. Dolog Endre
1856. Molnár István
1878. Dolog Endre
1892. Körmendi István
1895-től:
 Ballabás Bálint
 Kiss Sándor
 Guggenberger János
 Badisz Pál
 Karthá József
 Varga Lajos
1900-as évektől:
 Göde Gyula
 Szabó Ernő
 Virág Jenő
 Virág Jenőné

Katolikus iskola:

1701. Szokoli János
1776. Bozóky Mihály
1812. Farkas János
1836. Tarr János
1856. Magdák János
1858. Stósz Ede

1865. Fekete János
 Lacza Sándor
1921. Litsaev Erzsébet
 Urbán Viktor
1923. Buzás Rezső
1924. Bády Ferenc
1925. Poócs Rezső
 Vasvári Magda
1940. Erős István
 Erős Istvánné
1947. Rozsár Dániel
 Rozsár Dánielné
 Berkes Ferenc
 Drobni Júlia
 Mészáros József
 Urbán Klára

EMLÉKKÖNYV

Igazgatók, igazgatóhelyettesek az államosítástól napjainkig.

Erős István

- *Virág Jenő*

Mészáros József

- *Berkes Ferenc*

Peőcz László

- *Berkes Ferenc*

Varga József

- *Berkes Ferenc*

Bellovai Barnabás

- *Ördög Istvánné*

Fábiánné Gyimesi Livia

- *Ördög Istvánné*

Dávid Éva

Fuzikné Dakos Éva

Az 1995-96-os tanév tanári kara

Aranyné Szilágyi Éva

Barics Lászlóné

Dávid Éva

Décsi Ilona

Fábiánné Gyimesi Livia

Feketéné Janositz Bernadett

Fuzikné Dakos Éva

Hollóné Vakán Szilvia

Kovács Zsolt

Nagy Mihályné

Noszkayné Markos Katalin

Nyers Lajosné

Osvald Zsolt

Osvaldné Lik Rita

Patrikné Fets Ibolya

Sebák Katalin

Szabadi Szabolcs

Tóthné Farkas Zsuzsanna

Trázi Róbert

Zoltainé Rexa Nikolett

EMLÉKKÖNYV

A pilismaróti iskola nevelői az államosítástól napjainkig:

Ámon Györgyné
Aranyné Szilágyi Éva
Baka Tamásné
Bangóné Bombicz Erzsébet
Bánki Lászlóné
Barics Lászlóné
Barka Györgyné
Bellovai Barnabás
Berkes Ferenc
Boczné Pető Erzsébet
Bodrogai Mária
Bozakovné Szikorszki Ildikó
Csipcsura Kálmán
Csipke Jánosné
Dávid Éva
Décsi Ilona
Engelbrecht László
Érdi Mónika
Erős István
Erős Istvánné
Fábiánné Gyimesi Livia
Farnadi Mária
Feketéné Janositz Bernadett
Fuzikné Dakos Éva
Gáldi Hilda
Gayer Johanna
Görbe Zsuzsa
Hollóné Vakán Szilvia
Horváth Nagy Marcella
Hunyadi Szilvia
Ivanics Andrea
Janovszky Istvánné
Kecskés Imréné
Kovács Zsolt
Kozsa Istvánné
Lik Sándorné
Mécs Katalin
Mészáros József
Mészáros Józsefné
Mrázik Natália
Nagy Kálmánné
Nagy Mihályné
Nagy Zsuzsanna

Nagyné Nagy Katalin
Németh Béláné
Neumann Emma
Noszkainé Markos Katalin
Novákné Kládek Mária
Nyers Lajosné
Nyíró Károlyné
Orgoványi Lászlóné
Osvald Zsolt
Osvaldné Lik Rita
Ördög Istvánné
Papp Károly
Peőcz László
Patrik István
Patrikné Fets Ibolya
Pintér András
Radó Istvánné
Rozsár Dániel
Rozsár Dánielné
Sárhidi Dezső
Schmidt Józsefné
Sebák Katalin
Sitku Pál
Szabadi Szabolcs
Szabó Istvánné
Szabó Olga
Szelőczei Anna
Sztrakayné Pintér Ildikó
Tardosi Béla
Tóthné Farkas Zsuzsanna
Trázi Róbert
Trexler Magdolna
Urbán Klára
Varga József
Varga Józsefné
Vincze Magdolna
Virág Jenő
Virág Jenőné
Winiczai Ferencné
Zoltainé Rexa Nikolett

EMLÉKKÖNYV

Iskolánk tanulói az 1995/96-os tanévben

1. osztály

Bádi Zsolt
Berta István
Biega Attila
Demjén János
Fűrntstáhl Anett
Heves Ádám
Horváth Katalin
Kis Balázs
Kiss Nóra
Kósa Dénes
Krébesz Réka Emese
Morvai Nikolett
Noszkai Fanni
Papp Szilvia
Petrovics Gábor
Sárik Péter
Steiner Mihály
Tóbiás Katalin
Virág Edina

2. osztály

Bandó Péter
Bartos Tamás István
Benkovics Anita
Berkes Tamás
Bocsik Alexandra
Burai Eszter
Demjén Attila
Dömötör Gyula
Farkas Máté
Garamszegi János
Győző József
Hársasi Tamás
Hornyák Lajos
Horváth Anett
Imre Balázs Gábor
Juhász Emese
Kaszás Gergő
Kertész Zoltán
Lencsés Márk Gábor

Májér Norbert
Meretei Tibor
Mészáros Szilvia
Nagy Boglárka
Noszkai Loretta
Oláh Krisztián
Rézműves Krisztina
Sáros Tamás
Schubauer Zoltán
Seres Ádám
Stempel Mihály
Szabó Ádám
Takács Adél Ágnes

3. osztály

Ambrus Tibor
Bencsik Veronika
Benkovits Sándor
Hajós Margit
Herédi Ildikó
Horváth Bernadett
Horváth István
Király Zoltán
Kosznovszki Péter
Kovács Dániel
Kulik Zsuzsanna
Leczki János
Lencsés Marietta
Lepuschán Tamás
Megyeri Mariann
Oláh Gábor
Pintér Péter
Rétki István
Szücsi Henrietta
Vincze István
Virág Ferenc
Vitéz Barbara

4. osztály

Bartos Anita
Benkovics Ilona
Benkovits Ildikó
Börcsök Péter
Burai Bence Zsolt
Dobos Anita

EMLÉKKÖNYV

Dubniczki Kitti
 Garamszegi Zsolt
 Grósz Gergő
 Hajdú Zsolt
 Hajós Nikolett
 Honéczy Aladár
 Horváth Ádám
 Kiss Bernadett
 Kósa Kata Rita
 Kovács Máté
 Leczki Zsuzsanna
 Meretei Judit
 Molnár Imre Norbert
 Pásztói Péter
 Paulovics Kata
 Pethő Kornélia
 Pintér Gergely
 Sáros Renáta
 Sumcz Réka
 Szentirmai Kata
 Takács Attila
 Urbán Péter
 Vigh István

5.osztály

Antal László
 Balogh Norbert
 Batár Károly
 Bejó Ildikó
 Drexler Veronika
 Erdősi Sándor
 Fintor Péter
 Gerendás Attila
 Imre Gusztáv
 Juhász Bence
 Kiss Zsolt
 Krieschneider László
 Kulik András János
 Legény Tóth Ágnes
 Lőrincz Andrea
 Petrovics Mátyás
 Piatrik István
 Pintér Róbert
 Priegl Diána Veronika
 Szabó Ákos
 Szikorszki Ádám

Tátrai Gábor
 Torma Bernadett
 Valkó Erika
 Vogyeráczi Ildikó

6.osztály

Bádi Krisztina
 Balázs Zoltán
 Bohos Nóra
 Boldizsár Ágnes
 Eichenwalder Erzsébet
 Kósa György
 Kósa István
 Kurilla Éva
 Lesenszki Zoltán
 Meretei Tímea
 Mészáros Ákos
 Rétki Tímea
 Sáros András
 Szabó Balázs
 Szajkovits Péter
 Szathmári Sándor
 Sztancsik Gábor
 Sztrapati Éva
 Vitéz Barbara
 Vogyeráczi László

7.osztály

Bejó Henriett
 Drexler Eleonóra
 Fuzik Ferenc
 Krischneider János
 Kurilla Ildikó
 Lakatos Zoltán
 Németh Melinda
 Oláh Antal
 Pergel László
 Tercsinesz Noémi
 Urbán László
 Varga Péter

8.osztály

Balázs Matild
 Bandó Attila

EMLÉKKÖNYV

Dobos Agota
Eichenwalder Szabolcs
Góger Csaba
Juhász Zoltán
Lénárt Bernadett
Mandusic Gergely
Molnár Anikó
Papanecz Beatrix
Petrovics Otília
Pintér Krisztián
Virág Mariann

Kisegítő osztály

Balázs László
Balázs Sándor
Banda László
Banda Ilona
Banda Norbert
Bartal Sándor
Eichenwalder Fatime
Horváth Gusztáv
Horváth Kálmán
Imre Annamária
Kiss Andrea
Marosi Zoltán
Pollák Balázs
Virág János

1. szakiskola

Eichenwalder Mihály
Király László
Kosznovszki Gábor
Mészáros Tamás
Salamon Richard
Sárközi József
Virág Krisztina

2. szakiskola

Balázs Csaba
Bíró Gyula
Gerendás Sándor
Lakatos József
Locskai Balázs
Pollák Erika
Válent Ilona
Vigh Ildikó